

J. FRANKENBERGER

FINSKO

(země tisíce jezer)

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO „MÁJE“
ČESKÁ AKC. SPOL. V PRAZE.

FINSKO.

NAPSAL

JIŘÍ FRANKENBERGER.

VYDALO

NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE
V PRAZE, ROKU 1926.

012411

1901

101
212

TISKEM JIRÍHO JELENA NA MĚLNICE

Věnuji spolku turistů ve Finsku.

J. F.

MÍSTO ÚVODU.

Dějepisný, zeměpisný, přírodo- a národopisný popis země je nezbytná část každého průvodce, kterou obyčejně prolistujeme, aniž bychom na některém řádku spočinuli, byť i jen letným pohledem. Je to zcela přirozené. Kupujeme si průvodce obyčejně jen tehdy, chceme-li navštívit zemi, kterou popisuje, a tu nás spíše zajímají hory, lesy a řeky, železnice a cesty, hotely, tramway a drožky a teprve v poslední řadě přicházejí v úvahu města se svými pamětihodnostmi a historickými památkami. Vždyť podnikáme své prázdninové cesty hlavně proto, abychom, vytrženi ze svého všedního prostředí, pokřáli duševně a pohybem v novém ovzduší osvěžili své tělo. Víím, že průměrný turista nenavštěvuje muzeí a navštíví-li je, pozoruje sice předměty, které mu ochotný průvodce za dobrý bakšiš ukazuje, ale neposlouchá ho. A poslouchá-li, nepamatuje si.

Tento poznatek, jakož i snaha, dátí českému turistovi knížku sice obsažnou, ale lacinou, mne nutí, abych ze všeho toho, co by průměrný cestovatel považovati mohl za »méně zajímavé« vybral jen nejnntnější a v ostatním odkazuji ho na literaturu odbornou. Naše literatura, jednající o Finsku, je velice chudá. Jen málo jednotlivců se doposud zabývalo touto zemí a ti sdělili s námi své poznatky většinou jen v denním tisku. Nebyla doposud pocítována potřeba ani průvodce Finskem, natož literatury odborné. Existuje pro naše turisty většinou jen Jih — Dalmacie, Italie, Severní Afrika —, kdežto země severní vůbec a Finsko zvláště jsou zeměmi, kam se, dle všeobecného mínění může pustiti buď jen boháč, nebo člověk odvážný. Ujišťuji Vás, že nevynikám srdnatostí a kapsa má pocítuje vždy spíše nedostatek než nadbytek, ale přec mohu Vám z vlastní zkušenosti říci, že dávno minuly ony časy, kdy Finsko mohlo býti považováno za domovinu vlků a medvědů. Arciť, nemůžeme říci, že by bylo turistickou zemí v běžném slova smyslu s oním obvyklým turistickým ruchem a přeplněnými hotely. Proto, kdo chce se vyhnouti ná-

valu cizinců, jenž každoročně táhne do určitých již zemí, kdo popřátí chce klidu nervům v panenské ještě přírodě, aniž by se však musil zřít obvyklého pohodlí anebo kdo chce navštívit krajiny blízké, které ještě nikdo z jeho známých nenavštívil a může tedy vzbuditi u nich bledou závist, — tomu poskytne Finsko mnohé z toho, po čem srdce jeho touží. Neboť právě Finsko spojuje v sobě všechny výhody zemí turisty zamořených s půvabem Neznáma.

Nuže, jak vypadá toto Neznámo? Podíváme-li se na mapu Finska, vidíme obraz země neurčitých tvarů s rozťepenými kraji, v jižní polovici jakoby od neštovic poďobané. To ťepení na okraji jsou nesčíslné malebné zátoky a šéry s utěšenými ostrovy a ten »poďobaný« kus země je jezerní oblast nejvíce turisty navštěvovaná. Z celé plochy Finska (asi 388.000 km²) je téměř 12 proc. jezer. Je těžko říci, zda z vrozené skrovnosti, či jen proto, že to lépe zní, nazývá Fin svou vlast zemí toliko »tisíce jezer«. Vždyť je jich počtových 35.000, tu obrovských, s nedohlednými břehy, rušnými přístavy, četnými parníky a vojenskými lodicemi, tu malých, pohádkově ležících prostřed nedotknutých lesů a pochmurných skal. Byl jednou čas, kdy medvěd vévodil tu lesům věkovitých jedlí a bříz, kdy rys číhal tu na křivé větvi borovice na mládě losa. Dnes rys je zcela vyhuben, za medvědem se pořádají výpravy, vlk jen v zimě působí škody na stádech — a los, díky pytlákům, je na vymření. Jelen a srna scházejí vůbec zdejšími lesům a sob je chován v severním Finsku jako zvíře domácí. Jen zajíc, tetřev a některé druhy koroptví a vodního ptactva lákají v dovolený čas na lov a skýtají bohatou kořist. Vesele se daří rybářům. Rybaření je nejen sportem, ale i obživou velké části obyvatelstva. Pro nás trochu nezvyklou zvěř je tuleň, kterých je ve Finsku ještě stále hojnost a jichž se ročně, hlavně v zimě, když vylézá na led, uloví sta a sta.

Podnebí Finska není v celé zemi jednotné. Země se rozprostírá mezi 60. a 70. stupněm sev. šířky, leží tedy jižní její část v pásmu mírném, kdežto v severní části, v Laponsku, se již značně pocítuje vliv pásma ledového. Kdežto na pobřeží je neustále větrno, panuje ve vnitrozemí bezvětří, léto je horké, krátké sice, ale krásné s vlhkými večery, opálovým osvětlením nocí, kdy slunce jen na krátký čas zajde za obzorem, zatím co všechny předměty, bez stínu, se zdají, jakoby samy svítily. I na jižním pobřeží, na př. v Helsinkách, je možno v červnu a do polovice července čísti o půlnoci bez umělého světla. Do Rovaniemi pak putují v tu dobu proudy turistů, aby viděli půlnoční slunce.

Zima, suchá, bezvětřná, snáší se i při 30° zcela dobře a skýtá na rozsáhlých zrcadlech zamrzlých jezer tisíce příležitostí k zimním sportům.

Jaro probouzí se náhle. Po dlouhé, temné noci přibývá dne valem a tající spousty sněhu způsobí ročně veliké škody v lesích, na pastvinách i chudých políčkách. Jsou to škody tím větší, že Finsko má volné, k osévání vhodné půdy málo, a i tu musil finský sedlák získat klopotnou práci, vykácením lesů, vypálením podrostu, vysušením močálů a rašelinišť. Těžko se odvodňují rašeliniště, kde půda má tak mírný, ba skoro žádný svah, kde není výškového rozdílu mezi zemí suchou a hladinou jezera. A tak je Finsko odkázáno na dovoz životních potřeb.

Nás, kteří jsme zvyklí vídat na svých řekách dlouhé, poslušné vory, plynoucí klidně za monotonního šplouchání vesel, překvapí ony spousty pěkně oklestěných, kůry zbavených kmenů, plujících po řekách, nebo kroužících v zátočinách, věčně, stejnoměrně, pokud je snad jarní přival vod neodplaví, či některý bodrý občan nevyloví k stavbě svého příbytku. Clověk by až plakal při pomýšlení, co set m³ nejkrásnější kulatiny se tu bije o sebe v příboji vln, hnije a přichází na zmar. Valné pomoci tu však není. Cesty divokými peřejemi by nevydržel ani ten nejdůkladnější vor a tak kmeny jsou prostě házeny do řeky, která je pak s patřičnou ztrátou dopraví až na tišinu, nebo jezero, kde jsou pak chytány a dopravovány na místo určení, nebo parníčkem odvečeny k nejbližší peřeji, kde jsou pak zas vypouštěny na další pouť bez průvodce, bez pána.

Kdo všimne si lépe statistiky, nepodiví se, že finský průmysl se tedy specialisoval hlavně pro zpracování dřeva. Nesčíslné pily, loděnice, papírny a jiné továrny na výrobky ze dřeva zpracují ho ročně na 10 milionů m³. Jiná odvětví průmyslu nejsou již tak četně zastoupena. Vedle průmyslu kožního snad továrny na rybí konzervy pracují ještě pro vývoz, ale průmysl kovový a textilní jsou odkázány vůbec na dovoz surovin cizích, výroba cukru nestačí krýtí domácí potřebu a pivovary — ty vyrábějí jen dvouprocentní »portér« nebo »pilsneri«, které se neteší ani u domácích valné oblibě, cizinci je pak vůbec boykotováno. Silnější piva, jakož i veškeré jiné lihoviny je ve Finsku zakázáno prodávat. Prohibiční zákon se však všemožně obchází a podloudnictví lihovin hlavně z Německa a Estonska kvete měrou netušenou. Již po příjezdu k majákové lodi na poloviční cestě mezi Revalem a Helsinkí napadne cestujícímu řada plachetních lodí i parníků zakotvených poblíže čáry, kam až sahá pravomoc finských úřadů. To jsou vesměs pod-

loudnické lodi lihovinami a boj proti nim je zcela bezvýsledný.

S alkoholem ruku v ruce jde nikotin. Mohu naše pp. kuřáky ujistiti, že není třeba, aby vozili s sebou zásoby kuřiva. Ve Finsku se cigarety a doutníky kouří hojně a jsou výborné jakosti. Dostanete je všude, v trafikách, kioscích, nádražních restauracích, u hotelových portýrů, kapitánů parníků a v malých městech i v hokynářství za běžnou cenu FMK 3.75—4.50 za krabičku 25 cigaret. Kuřákům dýmek však doporučuji, aby se zásobili před nastoupením tury, poněvadž dýmkový tabák se těší malé poptávce a není proto všude k dostání. Kouřiti není dovoleno ve většině restaurací, v čekárnách, i na tramvajích, ve vlaku jsou vozy rozděleny pro kuřáky a nekuřáky stejným dílem. Vozy kuřácké jsou označeny červenou tabulkou a bývají často plně obsazeny, takže kuřáku jest cestovati v nekuřáckém voze.

Avšak časté, dlouhé zastávky na stanicích, kde se doplňuje tendr dřívím, je možno kuřákům vystoupiti a hověti své vášni. Na takových stanicích vystoupí totiž kde kdo. Jednak, aby si zašel do restaurace na nezbytný šálek kávy se smetanou, jednak, aby se madýchal čerstvého vzduchu. Okna vozů bývají za jízdy zavřena, poněvadž jemný písek, jímž jsou železniční náspy vysoko pokryty, zvířen vlakem, obtěžuje nemálo. Průvodčí oznámí hlasitě délku zastávky, odjezd vlaků se pak obyčejně neohlašuje. Je viditelně označen ve všech prostorách nádraží. Nikdo nebrání cestujícímu naskakovati do jedoucího vlaku, avšak za nehodu je zodpovědný jen sám sobě a nikde nenalezne zastání.

Při vystoupení z vlaku na zastávkách není třeba obávati se o zavazadla, právě jako není třeba rozčilovati se, najdeme-li svá podaná zavazadla na přestupní stanici bez dozoru na peroně. Dráha za ně ručí a personál ví, že není třeba promarnit čas zbytečným hlídáním.

Fin se vůbec málo rozčiluje po celý svůj život. Proto také nebudete nikdy svědky pustých scén a tlačence u pokladen na nádražích, v tramvaji, ve vlaku a pod., jak to jinde bývá zvykem. U pokladen stoupněte si na konec řady čekajících a postupujte až na vás dojde. Tlačiti se je zvykem Čechů a Němců.

K pocitosti a klidu Finů přistupuje třetí vlastnost, bez které Fini není myslitelný. Nápadná je čistota hned v přístavě v Helsinkí. Nacházíme ji všade, na ulicích, v restauracích, na poště, na nádražích, v domácnostech. S ní souvisí i záliba Finů ve světlých barvách. Dřevěné domy, se kterými se setkáváme nejen na venkově, ale i v ulicích měst, (Helsinkí má celé čtvrti dřevěné, Sortavala, Kajaani a jiná města jsou celá postavena ze dře-

va), jsou natřeny světle žlutohnědou nebo růžovou barvou s bílým orámováním kolem oken dveří, rohů a na římsách. Často i prahy bývají bíle natřeny. Selské domky jsou obyčejně červené, ale bílé rámování oken atd. je tu pravidelné. Dělnické čtvrti mají všechny byty pěkné s okny plnými květin, a i dvorky působí pořádným a čistotným dojmem. Za osvětlení slouží skoro výhradně elektrické světlo. Plynové osvětlení nacházíme jen v některých ulicích, ale i tu již ustupuje žárovkám elektrickým. Za to na místech odlehlých, nebo na ostrůvcích, kam je těžko položití vedení, zůstane ještě dlouho petrolej jako jediný osvětlovací prostředek. Pro finskou domácnost je linoleum nepostrádatelné. Bez linolea nedovede si Fin svou domácnost představit, právě jako by nedovedl pít kávy bez smetany. O dobré jídlo je všude v zemi dobře postaráno, a uspořádáním svých chodů je čistě severské. V restauracích nebo na nádražích jdeme před obědem nejdříve ke stolu, kde jsou připraveny předkrmky, kterých si můžeme posloužit dle libosti a pak teprve nám sklepník, nebo číšnice přinese chody ostatní. Jako zakončení každého jídla je již vzpomenuť káva.

Našinci bude zajisté působiti některé těžkosti neznalost domácího jazyka. Úřední řeči jsou dvě, švédština a finština, ale ve vnitrozemí je málo privátních osob, které by švédsky rozuměly. Švédové sídlí jen na pobřeží a tvoří asi 11.5% všeho obyvatelstva. Velice nepatrný zlomek % činí Rusové, kdežto veškeré ostatní obyvatelstvo je finské, Laponce v to počítaje. Město Viipuri bylo kdysi hojně osídleno Němci, po těch ale zbyly do dnešního dne sotva patrné památky. V některých velkých obchodech, jakož i hotelích domluví se však turista zcela dobře německy a anglicky, a od posledního kongresu i esperanto nabývá půdy. Finská řeč je velice těžká pro svou naprostou odlišnost od všech ostatních jazyků evropských. Ačkoliv mnoho obyvatelů Československa dnes umí maďarsky, nesmí si nikdo myslet, že by se finština, příbuzná s touto řečí, maďarštině podobala. Jinak jsou ale Finové velice nakloněni Němcům a němčina se pěstuje hlavně ve městech mezi inteligencí velice pilně. Z politických důvodů byl v zemi vždy odpor k ruštině a od té doby, co mezi Finskem a Ruskem postaveny byly šranky, neuslyšíte v celém Finsku jediného slovíčka ruského. Při dlouholeté závislosti na Rusku uchovalo si Finsko svůj vlastní národní i kulturní ráz a chránilo se, byť i v nejmenším, ruskému vlivu podlehnouti.

Mluví-li se o literatuře ve Finsku, musíme ji rozdělit podle národnostní příslušnosti na literaturu švédskou, starší, a finskou, která vzkvetla teprve v polovici XIX.

stol. Arciž prvky finské literatury dlužno hledati v dobách dávných a dávných, které se zachovaly jen v ústním podání. Prastarý národní epos »Kalevala« vyšel i v českém překladu Holečkově. Kalevalu i lyrické zpěvy »Kanteletar« sebral a vydal souborně teprve Lönnrot v letech 1835—1840, v době národního probuzení finského. Bohužel bouřlivá léta 1848 zasáhla i do vývoje finské literatury, která byla ruskými úřady potlačována až do nastolení cara Alexandra II., jemuž národ finský do dnes vděčí za zrušení veškerých zákonů a nařízení, směřujících proti finské národní myšlence a uskutečnění plánu finských buditelů, totiž úplné rovnoprávnosti finštiny se švédštinou, která byla až do těch dob jediné uznávaným i kulturním jazykem v zemi.

Literatura švédská ve Finsku nemá zvláštních dějin, nýbrž je vždy ztotožňována s dějinami literatury švédské v její původní vlasti. Ze spisovatelů švédských XIX. století vynikl hlavně J. L. Runeberg, vedle Snellmana jeden z hlavních buditelů finského národního vědomí. Zakladatelem finské literatury je biskup Michael Agricola (zemř. r. 1557). V XIX. věku vynikli Aleksis Kivi, Minna Canth, Juhani Aho, Arvid Järnefelt, později pak Johannes Linnankoski, F. E. Sillanpää, lyrik Eino Leino (zemř. 10. I. 1926), V. A. Koskenniemi a celá řada jiných nadaných spisovatelů a básníků.

Mezi hudebními skladateli je jmenován F. Pacius jako průkopník finské hudby. Z nových jsou známí Sibelius, Palmgren a Merikanto, Kuula, Madetoja, Melartin. Co se pak vědy a výtvarného umění týče, není možno se tu šíře rozepisovati. Upozorňuji jen na slavnější malíře Edelfelta, Gallén-Kallela, Järnefelta, Halonena a Salinena, sochaře Wallgrena a mezi vědátory uvádím Porthana a Snellmana, nejslavnějšího státníka a činného buditele v dobách největšího útisku Finů v XIX. století. Nutno však upozorniti, že z finského lidu pošlo mnoho proslulých lékařů, přírodovědců, stavitelů a j. Hlavně lékařství stojí na výši doby a četné nemocnice, moderně zařízené a spravované lékařskými kapacitami, svědčí o tom, že státní pokladny nejsou v péči o zdraví národa skoupými.

FINSKO.

Několik hlavních údajů statistických.*)

Finsko od roku 1154 do 1809 tvořilo součást království švédského. Od roku 1809 bylo samosprávným velkovévodstvím spojeným s Ruskem do 6. prosince 1917, kdy dosáhlo úplné neodvislosti. V roce 1919 prohlásilo se republikou. Parlament spolu s prezidentem, voleným na 6 let, vykonává zákonodárnou moc. President je představitelem nejvyšší moci výkonné. Parlament má 200 členů, volených všeobecným rovným právem hlasovacím, platným i pro ženy.

*

Počet obyvatel v roce 1923 činil 3·5 milionu včetně 0·2 milionu vystěhovalců. V jižním Finsku připadá 17·2, v severním 2·3, a průměrně po celé zemi 10·1 obyvatel na 1 čtv. km.

Vzrůst obyvatelstva činí ročně 9‰.

Poměr zaměstnání obyvatelstva je tento: Zemědělci: 65·1%; zaměstnanců v průmyslu a živnostech: 14·8%; v obchodu 3·4%; v ostatních povoláních 16·7%.

Náboženství lutheránského bylo téhož roku 98% a pravoslavných 2%. V roce 1922 bydlelo ve městech 16·1% a na venkově 83·9%.

Analfabetů zjištěno v roce 1920 mezi obyvatelstvem starším 15 let toliko 0·8%.

Největší finská města jsou: Hlavní město Helsinky (Helsingfors) s 211.000 obyvateli, Turku (Åbo) s 59.457, Tampere (Tammerfors) s 50.138, Viipuri (Viborg) s 45.010 obyvateli.

University jsou v zemi tři, z nichž první založena v roce 1640, druhá 1917 a třetí 1920.

*) Za tuto statistiku vděčím finskému konsulátu v Praze a p. vicekonsulovi Y. Soinimu, který statistiku prohlédl a doplnil novými daty.

Plocha Finska včetně nové provincie »Petsamo« měří 387.565 čtv. km, t. j. asi jeden a půlkrát více než Velká Británie. Z této plochy jest suché země 88·6% a vod 11·4%. Obdělávané půdy je na jihu Finska průměrně 10·8%, na severu 0·8% a v celé zemi 6·1%.

Obdělávaná půda odhaduje se na 2 miliony ha. Z toho je majetkem drobných zemědělců 83%, středních 9% a statkářů vlastnicích přes 100 ha 8%.

Průměrná teplota v nejstudenějším měsíci jest v severozápadním Finsku -5° až -6° C, v severním -15° C a v nejteplejším měsíci $+15^{\circ}$ a 13° — 14° C. Průměrná teplota v Helsinkách (Helsingforsu) $+4\cdot6^{\circ}$ C (v Moskvě $+3\cdot6^{\circ}$ C). Půda během roku jest pokryta sněhem po 100 dní na jihu, po 150—180 dní ve střední a asi 210 dní v severní části země.

Lesy a lesní pozemky zaujímají 25·5 mil. ha, z nichž 14 mil. ha jest majetkem státním. Co do zalesněné půdy stojí Finsko v Evropě na místě druhém. Na 1 obyvatele připadá průměrně 7·6 ha lesa. Roční přírůst dřeva činí 44 milionů kub. metrů a domácí spotřeba a vývoz 40 mil. kub. metrů.

Vodní cesty — řeky, jezera a kanály mají 10.000 km délky. Vodní síly za středního stavu vody odhadují se na 2·6 milionů koňských sil, z těchto přeměnou na elektrickou energii zužitkováno dosud přibližně 400.000 HP.

Sklizeň různých hospodářských plodin v roce 1923 dělila se takto: sena sklizeno 45·8%, ovesa 19·6%, žita 11·2%, ječmene 5·8%, zemáků 3·5%, ostatních plodin 14·1%.

Mlékáren je v činnosti 510.

Počet průmyslových podniků v roce 1924 činil 3.213. Tyto zaměstnávaly 139.387 dělníků. Celková hodnota průmyslové výroby odhadnuta na 9.331 mil. fmk.

Z domácích odvětví průmyslových sluší uvést průmysl textilní, potravinářský, strojírenský a sklářský. Nejvýznamnějšími z exportních průmyslů Finska jest průmysl dřevařský, mechanické i chemické zpracování dřeva, výroba lepenky a všeho druhu papíru, zejména však novinového. Podmíněny jsou výroby tyto lesním bohatstvím (podle odhadu z roku 1924 představují veškeré lesy 1.634 milionů kub. metrů dřeva) a hojností vodních cest a sil.

Vývoz řeziva a výrobků ze dřeva činil v roce 1923 2.682·4 mil. fmk. a

vývoz chemicky a mechanicky vyrobené dřevoviny, lepenky a novinového papíru činil 1.208·8 mil. fmk, tudíž celkem 3.891·2 mil. fmk.

Celkový vývoz z Finska činil v roce 1925 5.569 mil. fmk., připadlo tudíž na ostatní vývozní výrobky, jako maslo, sýr, kůže, hospodářské stroje a podobné toliko 493·7 mil. fmk.

Dovoz do Finska záleží hlavně z obilí, mouky, různých potravin, textilních výrobků, kovů a kovových výrobků, olejů, chemických preparátů a jiných. V roce 1925 činil celkem 5.512 mil. fmk.

Veškeren státní majetek odhadnut velmi střízlivě v r. 1922 plukov. Gösta Serlachiusem na 11.,150,600.000 fin. marek.

Státní rozpočty v r. 1919, 1920, 1921 a 1922 vykazovaly přebytky za tato léta úhrnem 991 mil. fmk.

Stav státních příjmů v r. 1924 činil 3.217 mil. fmk.

Státní dluh jest vesměs konsolidován. Činí úhrnem 2.475 mil. fmk.

Od r. 1860 byla základem finské měny finská marka (= 100 pen) = 1 fr. franc. Dnes obíhá finská marka.

Banka finská jest emisním ústavem státním a byla založena r. 1811. Má 13 poboček.

Obchodních akciových bank jest celkem 20 se 411 pobočkami. Pripadá tudíž na 7.900 obyv. jeden bankovní ústav.

Spořitelna jest celkem 467.

Úhrnná délka finských drah činí 4.583 km, z nichž státních 4.283 km a soukromých 300 km. Lokomotivy a vagony jsou téměř výhradně domácí výroby.

Obchod. loďstvo má úhrnem nosnost 478.288 reg. tun.

Mirový stav pravidelného vojska jest 30.000 mužů. Mimo to je tu dobrovolný ochranný civilní sbor, vojensky organisovaný a vyzbrojený, čítající okolo 100.000 mužů. —

KUDY DO FINSKA?

Až jednou padnou závory mezi námi a matičkou Rusí, až přestanou v Rusku pohlížet i na nejnevinějšího turistu jako na nepřítele svých ideí, až bude svatá Rus nám tím, čím vlastně má býti, totiž milou slovanskou máti, pak jistě bude mnoho těch, kteří budou voliti cestu do Finska přes Varšavu a Leningrad. Dnes, ovšem, pokud chceme největší část cesty strávit na souši, volíme cestu přes Varšavu a Reval. Mimo návštěvy Varšavy a Revalu neskytá nám cesta tato nijakých zvláštností, o nepohodlí dlouhé cesty vlakem ani nemluvě. Těžko je také ji blíže popsati, protože jízdní řád vlaků i ceny míst se stále mění. Zbývá pro nás Čechy a Slováky jediná cesta, která je zajisté nejpřímější, nejkratší a nej-lacinější a to jest přes Štětín a pak lodí do Helsinkí. Cesta jedním z obou salonních parníků může se směle započítat do dnů, příjemně na dovolené strávených. Třeba že trvá 48 hodin, nezdá se, že by cestující prahl po jejím konci. Arciť záleží mnoho na turistovi samotném, dovede-li si najíti mezi cestujícími společnost a strávit s ní ty dva dny co nejpříjemněji. Na palubě odehrává se zcela jiný život, než jakému jste zvyklí na našich dopravních prostředcích a často se stává, že dva dny zažité na palubě lodi stačí, aby uzavřeno bylo mezi cestujícími trvalé přátelství. Již fakt, že na lodi není člověk vázán na svou kabinu a společnost, do které ho osud i proti jeho vůli zavál, že může trávit své chvílky buď procházkou po palubách, či v salonku při čišce kávy a dobré cigaretě, nebo může vyplnit čas četbou a psaním v pohodlném, prostranném a klidném salonku kuřáckém, dámy pak se mohou sejíti ve svém koutěčku, kde nerušeny svými manželi mohou si směle pohovořit o modách země, kterou právě opustily, to vše mne nutí, abych doporučil všem jen cestu po moři. Není to však jediná cesta, která do Finska vede. Kdo chce spojití svůj zájezd do Finska i s návštěvou jiných zemí, tomu skýtá se příležitost použití linky Stockholm—Hanko—Helsinki, kde jezdí dvakrát v týdnu parníky a urazí cestu tuto za

pouhých 24 hodin. Komu i to je mnoho, může použití parníku, který třikrát týdně jezdí mezi Turku a Stockholmem. Jiné cesty vedou přes Kodaň do Helsinky (za 43 hod.), nebo nejdelší z nich přes Lübeck, na kterou je třeba 56 hod. Myslím ale, že našinci budou voliti vždy jen cestu přes Štětín a proto popíši alespoň tuto trochu podrobněji, protože pouštět se do podrobností všech cest není mi v tomto malém spisku možno.

Ze Štětína jezdí parníky dva, finský »Ariadne« a německý »Rügen«, oba co nejpohodlněji zařízené a opatřené ke všemu velice ochotným personálem. Ceny jízd jsou tyto: I. tř. se stravou a kajutou FMK 900.—, nebo GMK 95.—, II. tř. se stravou a kajutou FMK 800.—, nebo GMK 85.—, III. tř. bez stravy, ve společné nocoehárně v mezpalubí stojí FMK 400.—, nebo GMK 40.—. Upozorniti tu musím na to, že mezpalubí na finské »Ariadne« je velice čisté, opatřené dvanácti, bíle povlečenými postelemi, z nichž vždy tři a tři jsou nad sebou. Není tu balíků a zavazadel, jak jsme zvyklí na oceánských parnicích. Na »Rügen« už není té čistoty v mezpalubí, také se musí dělit cestující o své místo s balíky různého druhu, a nejnepříjemnější je, že při zastávce v Revalu mu otevrou nad hlavou poklop a rachotí jeřábem. Toho u »Ariadne« není. Naproti tomu je na »Rügen« možno objednat a zaplatiti si jen určitá jídla v předepsanou dobu, kdežto na »Ariadne«, nemá-li cestující svých zásob, je nucen zaplatiti FMK 100.— za všechny pokrmy, které se servírují, ať se již společných stolů zúčastní, či pro mořskou nemoc se jich musí zříci. Snídaně, oběd i večeře jsou na obou lodích vydatné, podávají se společně v jídelně a cena není nikterak přehnaná. Zvláštní úbor ke stolu předepsán není, což je pro našeho turistu, který cestuje rád s malými zavazadly velická výhoda. Jsou určité části lodi, vyhrazené jen cestujícím tříd vyšších, kam není přístup cestujícím nižších tříd dovolen a místa ta jsou označena několika jazyčnými tabulkami. Nechová-li se však cestující nápadně, nikdo ho odnikud nevykáže. Krčit se však v koutku netřeba. Zákaz je spíše pro forma.

Pro cestu do Finska je pas nevyhnutelně nutný, a musí býti opatřen všemi visy zemí, které projíždíme. Pro cestu přes Štětín je tudíž prozatím nutno míti finské a německé visum. Celní prohlídka jak ve Štětíně, tak i v Helsinky není spojena s nijakými nepříjemnostmi, pakliže se chováme k orgánům jak se sluší a patří. U turistů se spokojí celníci pouhou otázkou, nevezeli s sebou nic nedovoleného, hlavně tabák a v Helsinky alkohol. Mnohdy není cestující ani vyzván, aby otevřel svůj vak, není tento nápadně objemný. Co se pak peněz týče, které

smí cestující vzít s sebou, tu mohu nejlépe doporučiti, aby se každý dotázel na konsulátě, když si jde pro vísum. Předpisy se stále mění, ale díky Bohu, stále k většímu dobru cestujících.

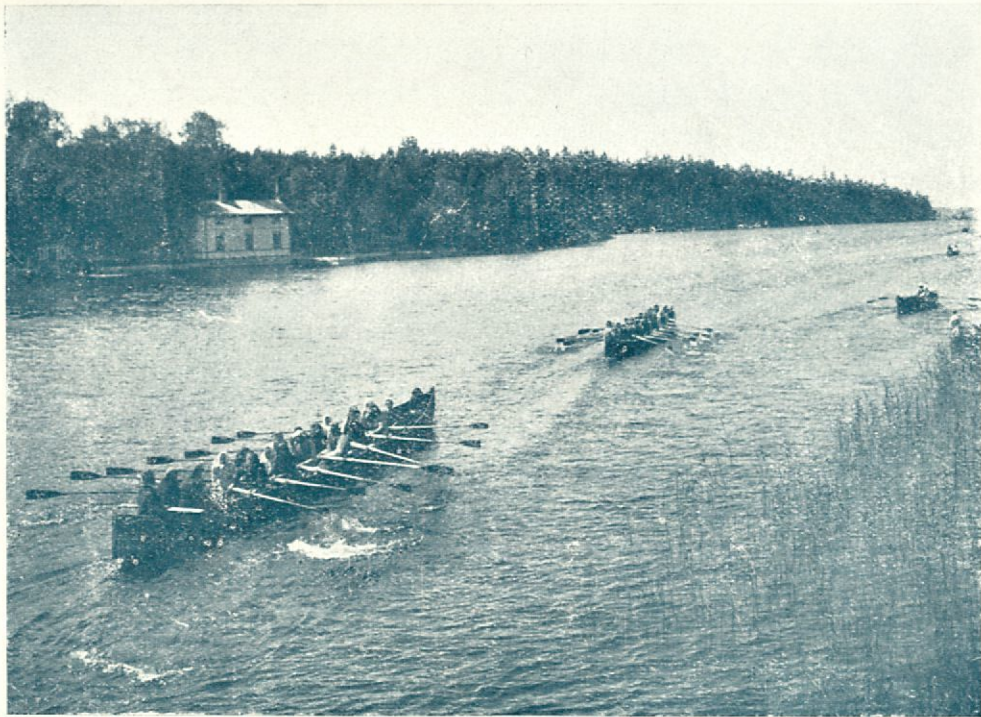
Se všemi celníky a úředníky v přístavě v Helsinkách se nedorozumí každý, kdo nezná finsky a švédsky. Avšak vždy je tam některý, který umí alespoň německy. Radím každému, aby se jej hned v přístavě otázel, je-li nutno se hlásiti, a on vám ochotně ukáže úřadovnu, několik kroků od místa celní prohlídky vzdálenou. Obvykle však to učiní za Vás správa hotelu. Nutno se však hlásiti, nebudeme-li bydlet v hotelu, nýbrž u přátel, kterých si může přívětivý a družný turista získat brzo dost a dost, ba možno se seznámiti i písemně, dlouho před dobou, kdy chceme Finsko navštívit. Finové, jak jsem již řekl, jsou velice pohostinští a rádi hledají přátele i mezi cizinci. Tu však nezapomínejme na zlaté pravidlo, že ryba i host třetí den zapáchá.

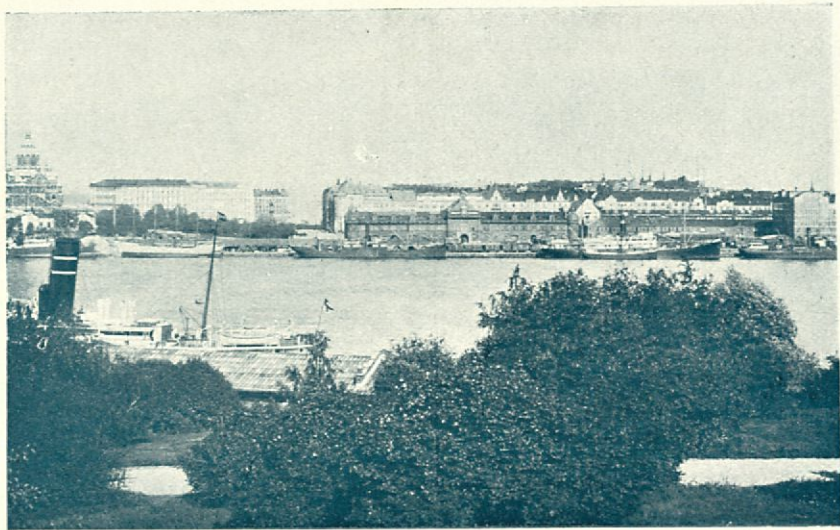
Vnit:ozemská jezerní krajina za letního večera.

Na rozsáhlých zreadlech zamrzlých jezer skýtá se tisíce příležitosti k zimním sportům.

Do kostela, na svatbu, křtiny, ba i s nebožtíkem vypraví se přes jezero.

Přístav v Helsinkí.

ZEMÍ TISÍCE JEZER.

(Uveřejněno v měsíčníku »Širým světem«, roč. II., č. 9.)

Člověk se až diví, jaké zeměpisné objevy se dějí ještě dnes, kdy si myslíme, že povrch své Země, nebo alespoň Evropy, známe jakž takž dobře. Vždyť víme, že v západní Evropě se dozvěděli o existenci Čechů teprve v nedávné době a po loňské Olympiadě v Paříži hlásali američtí novináři, že objevili novou zemi — Finsko. Francouzům a Američanům se konečně nesmíme divit. Jejich meznalost zeměpisu je přislovečná. Zajímavější je, že ani u nás nevěděli jsme až do nedávna ničeho o sousedech tak blízkých, jako jsou nám Finové. Věděli jsme jen, že Finsko je »v Rusku«, že je to jakási zemička tam kdeśi v severním cípu Evropy, obývaná jen medvědy a vlky, a žije-li tam nějaký národ, pak zásluhou toho národa je, že vyšel z něho Nurmi a Rittola, olympijští vítězové.

Tím udivenější je našinec, pozná-li, že Helsinky, hlavní město Finska se liší od jiných velikých měst jen svou výstavností, širokými, přímými ulicemi, utěšenými sady na Esplanadě a Boulevardech, úzkostlivou čistotou a přívětivostí, která na vás dýše z každého koutu, z každého okna ulice. A jak to město, takový je i národ. Nepraví se zbytečně, že hlavní město reprezentuje národ. Tak úzkostlivě čistotný je nejen obyvatel města, ale i poslední, nejchudší obyvatel samoty nejneúrodnější části Karelie. S jakýmsi nádechem ironie vypravuje se o Finských athletech, že vezli s sebou do Paříže i kotel, v němž pálili kámení a kusy železa a když všechno bylo rozžhaveno, nalili do kotle horkou vodu, aby ve vystupující páře hledali občerstvení těla. To je podstata finské lázně, známé u nás konečně alespoň z vypravování legionářů, kteří ji poznali i v Rusku. Není samoty, není domácnosti, k níž by nepatřil osamělý domeček na kraji jezera, či na břehu řeky. To je útulek všech po denní práci. A když rozehráli své tělo dokonale a když zmrskali je čerstvými březovými metlami, skočí z parní lázně

rovnou do studené vody, nebo v zimě vyválí se ve sněhu. Nabídnouti cizinci lázeň považuje se vždy a všude za povinnost. Stalo se mi nejednou, že když jsem na svých potulkách Karelíí zaklepal v pozdních hodinách na dveře samoty a žádal za večeři a nocleh, byl první čin mého bezděčného hostitele, že mi pomohl svléci se a pak mne zavedl do své lázně, kde zatím jeho žena nad ohněm z hrubých březových polen rozpálila veliké kameny. A aby svému pohostinství dal důraz, použil parní lázně se mnou, toho dne snad již podruhé, a chtěl mne dokonce i zmrskat březovou metlou, když viděl, že se sám k podobné tortuře své hříšné tělesné schránky nechci odvážit. A když se mi podařilo, že zdržel jsem ho od tohoto důkazu pohostinství, spokojil se alespoň tím, že mne zatáhl do jezera a nebo nejméně polil náhle studenou vodou.

Pak teprve usedli jsme společně ke stolu. On byl již jistě po večeři, ale jedl opět se mnou, zatím co jeho žena obsluhovala. Byl to obyčejně herinek s brambory na loupáčku jako předkrm, pak losos s vajíčkem a polévaný smetanou a konečně ovocná, sladká a studená. To je zvláštnost finské kuchyně, na kterou si našinec těžce zvyká. Jako nápoj slouží v každém případě mléko, někdy dokonce hustá smetana a zakončeno bývá vždy hrnčičkem kávy. Ta směs ovocné polévky a smetany mívá pro náš žaludek neblahé následky, avšak jen s počátku a nezbytnost velí zvyknouti si.

Nikdy se mi nestalo, že bych býval odbyt, ať jsem přišel kdykoliv. A rád vyhledával jsem útulek na samotách, hlavně proto, že v tłumoku nemohl jsem nositi s sebou veliké zásoby potravin. Stačily mi tak obyčejně na den, dva, ale pak musil jsem zase pod střechu. Nikdy jsem se nedohovořil jinak, než posunky, které jsem doprovázel neřašovanou češtinou. Finsky jsem mimo číslovky a několika běžných frází, které jsem se rychle v Helsinku naučil, neuměl a jiný jazyk byl mi právě tak málo platný, jako čeština. Ale bavívali jsme se celkem dobře. Ptával se obyčejně, odkud jsem, kam jdu a co znamená nápis »Praha« na mé páse na prsou. Kreslival jsem mu mapu Evropy, ukázal kde náš stát, kde je Praha, jak jsem se dostal až sem a kudy mímám pokračovati. Porozuměl vždy. Někdy zavolal i souseda, vysvětlil mu vše ve své mateřštině a pak jsem býval předmětem obdivu. Nechápal obyčejně, proč táhnu pěšky a nocuji pod širým nebem, nebo na samotách, kdyžť je přec dosti vlaků a autobusů, které by mne dopravili od stanice ke stanici, od hotelu k hotelu. Svátá pravda. Fordův autobus spojuje dnes už zátoku finskou s břehy severního ledového moře a užil jsem jich dost a dost. I širokých, pohodlných

vagonů finských drah jsem prosmejšil mnoho, ale pokud jsem byl v Karelii, užil jsem dopravních prostředků jen tam, kde se krajina stávala fádni a samoty byly tuze vzdáleny od sebe, takže jsem se necítil dosti jistý pro případ nepohody. To krásné počasí, které mne doprovázelo po celou mou cestu, zdálo se mi býti něčím naprosto nepřírozeným. Tehdy nevěděl jsem, že léto finské, tak krátké, je pravidelně neobvykle žhavé, a vedro 33°, které bylo u nás již po léta vzácností, je tu považováno za věc zcela samozřejmou. K tomu přispívá naprosté bezvětrí ve vnitrozemí, kdežto na březích mořských pofukuje stále mírný vánek.

Táhl jsem Karelii v touze spatřiti naprostou divočinu, viděti kraj i lid nedotčený kulturou a byl jsem velice zklamán. Jisto je, že krajina je málo kultivovaná, avšak to není vinou lidu, který pernou prací, vysušováním rašeliníšť, mýcením a vypalováním pralesa získává klopotně trochu té orné půdy. Avšak tam, kde podařilo se konečně po létech a létech zdolati nepřízeň přírody, šinou se klidně po políčkách hospodářské stroje nejmodernějšího typu, většinou amerického původu. Marne jsem hledal na tržištích ve městech nějakého »Kovářika«. Celá Karelie je směs nevázané divočiny s modernou nejhrubšího zrna. Obydlí lidská stojí tu roztroušeně podél cest, u jezer a řek, které jsou tu velice důležitou komunikací. Domečky jsou nízké, rudě natírané s bílými rámy kolem oken, dveří, rohů a říms. A po jedinou stanete před domkem větším výstavnějším, nákladnějším, než jsou všechny ty ostatní, které jste až dosud viděli. Toť škola. Jednotřídka, dvoutřídka, podle bohatosti kraje. Z daleka docházejí děti sem do školy a v zimě šinou své lyže cestou mezi zavěšenými velikány. Jsou navštěvovány pravidelně v létě i v zimě.

Zemí tisíce jezer nazývají Finové svou vlast. Jaká to skrovnost ve výrazu, povážíme-li, že dobře počítáno je všech jezer, ne periodických vod, 35.000. Jen k velikému jezernímu systému Saima v jižním Finsku patří na 8.000 jezer vesměs spolu průplavy spojených. Až do doby železnic byly řeky a jezera jedinou pohodlnou komunikací, jejíž užívání se udrželo až do dnes. Tak vidíme nejen četné veliké parníky na jezerech, ale i veliké veslice až na 12 i více párů vesel, jimiž dojíždějí farníci do svých kostelů na nedělní bohoslužby, na svatbu, křtiny, ba i s nebožtíkem vypraví se při jeho poslední cestě přes jezero.

Překážkou jsou tu ovšem nesčetné peřeje, z nichž mnohé jsou pro lodí vůbec nesjízdné, některé však, třeba i sjízdné po proudu, nutí cestující, aby svůj člun proti proudu táhli. Památné a světoznámé peřeje Imatra jsou,

bohužel, odsouzeny k zániku. Škoda, že ustoupiti musí požadavku doby. Tak zkazili inženýři i kdysi pěkný vodopád Ämäsoski v Kajaani. Dnes je z něho zřízen umělý jez a vody jeho slouží elektrárně. Je to tím větší škoda, protože Finsko nemá mnoho vodopádů a slapy vyšší 5 metrů jsou vzácností. A i ty budou brzo přeměněny v údolní přehrady a využity pro elektrárny, které dnes vyrůstají v celé zemi takřka přes noc. Finsko nemá uhlí a proto se elektrisuje nyní tempem překotným.

Nás, milovníky přírody těší jen, že nemohou nám zažrjeti tok dlouhých, táhlých peřejí a proudů, na které jsou finské řeky tak bohaty. Ploché břehy nedovolují inženýrům, aby v zájmu země zasáhli rušivě do zájmů našich a tak není obavy, že by nám jednou zkazily požitek z jízdy peřejemi řeky Oulu, které jsou dnes turisty nejvyhledávanější.

Není divu, že při takovém množství vod je rybářství hlavní obživou valné části obyvatelstva. V těch ohromných jezerech, kde voda není znečišťována splašky velkých měst a továren, mají ryby dosti klidu i času, aby vyrostly a ztučněly. Sám jsem několikrát spustil člun na vodu, abych doplnil své zásoby čerstvým masem. Nepotřebuji vykládat, že mnohdy došlo k nedorozumění s majitelem loďky, který nechtěl rozuměti potřebě tuláka a bál se o svůj člun. O tom bych mohl vypravovati nejednu kratochvilnou historku. Ale konečně, když viděl, že se sporým úlovkem se vracím pokojně ke břehu a vracím loďku na její místo, usmířil se a nabídl mi dokonce svatyni své ženy k přípravě pokrmu. V tom případě předal jsem starost o rybu úplně hospodyně v pevném přesvědčení, že lépe porozumí její přípravě, než já. A nikdy jsem se nemýlil. K rybářství rozhodně patří i jistá porce »latiny«, a proto snad nikdy ze mne nebude dobrý rybář. Nikdy jsem neuložil něco velkého, ačkoliv jsem byl nejednou svědkem toho, jak se hoch lopotil s rybou bezmála větší, než byl sám. A tady rybaří věru kde kdo a rybaření je nejen obživou dorostlých, ale i oblíbeným sportem malých a nejmenších. Ba, jsou kraje, jako na př. peřeje Vallinkoski, nebo dokonce až na severu, u ledového moře, u Petsama, u kterých se praví, že jsou výborným lovištěm a turisté, hlavně Němci, se zařizují podle toho. Také výprava Dr. Manze, s níž jsem se svezl kousek do Laponska, vezla s sebou rybářského nářadí, jakoby rybaření bylo jejím účelem.

Je těžko napsati v krátkém článku vše, co se mi líbilo, a co by měl každý vidět. Mohu jen tolik říci, že dávno přestalo být Finsko zemí, jakou jsme si ji představovali. V hlubokých lesích, ponurých a tichých, už dávno ne-

vládne obávaný medvěd. Pomýšlí se na to, nebo snad se už uskutečnila myšlenka rezervace pro divoká zvířata, v Evropě tak vzácná, kde chráněna by byla před krvelačností člověka, aby nevyhynula, jako vybit je už rys a bobr, a jako je na vymření los. Majestátní ten paroháč byl už v polovici min. století téměř vyhuben, ale statistika tvrdí, že v posledních letech se počet losů poněkud zvýšil. Ovšem, nepočítá se už na tisíce, ba ani ne na sta, nýbrž jen na jednotlivé kusy.

Země tisíce jezer stává se rok od roku cílem stále rostoucího počtu turistů. Němci jsou dnes ve Finsku jako doma (politika!), a finsko-německé společnosti vyvíjejí na poli společných styků horečnou činnost. Kdo poznal jednu Finsko, má je rád a rád se tam opětně vrací a doufá, že si tato země i v příští záplavě cizinců zachová svůj původní ráz, jenž je jejím největším kouzlem — ono velebné ticho svých hlubokých lesů a posvátný klid nedozírných jezerních plání.

A o jedno prosím všechny ty, kdož vydají se tam na sever. Nevyjadřujte svůj podiv nad vysokou kulturou národa. Alespoň tam, u nich, ne. Finové, byť se jejich národní povaha jednotlivých kmenů liší mnohdy podstatně, jsou všeobecně otevření, pohostinští a absolutně poctiví. Nenadělají mnoho řečí, ačkoliv Karelové jsou velice pohotoví vtipem a trefnou odpovědí. Tavastové a obyvatelé západního Finska vůbec jsou mlčeliví, až ponuří. Ale všichni jsou velice citliví a chvála ve věci, která je dnes každému Evropanu samozřejmou, se jich velice nemile dotýká.

VÝZNAČNÁ A TURISTICKY ZAJÍMAVÁ MÍSTA FINSKA.

Je věru těžko říci vše, co bych rád řekl, jsem-li tak omezen místem i prostředky. Doufám však, že nebude mi zazlívána neúplnost, tam, kde z úsporných důvodů musil jsem se držeti jen suchých dat anebo neuvedu-li v následujícím popise všechny podrobnosti, které se časem mění. Přidržuji se proto jen toho, co mi zaručuje časovost této knížky i po létech a slibuji, že bude-li zájem, vydám vždy příležitostně doplňky a opravy. Ostatně odkazuji turistu na Klub turistů v Helsinky, kde dostane se každému ochotně všeho poučení. Poněvadž pak myslím, že ještě po několik let bude náš turista voliti do Finska cestu, kterou jsem mu doporučil v předcházející stati, uvádím na prvním místě přístav a

hlavni město Helsinky.

Švédsky jmenuje se Helsingfors a je hlavním městem teprve od roku 1812. Město není nikterak staré a dokonce ne historické. Založeno bylo 1550 z rozkazu krále Gustava Vasy severně od místa, kde dnes leží, při ústí řeky Vandy. Teprve po stu létech bylo v nynější svá místa přeneseno. Leží na poloostrově, který vybíhá daleko do moře a tvoří četné přirozené přístavy. Proto také cestující, který vystoupí z parníku uprostřed města, vidí jen malou část přístavního života, který odehrává se většinou v přístavech na opačné straně města a je tudíž zrakům příchozího skryt.

Vjezd do přístavu působí nezapomenutelným dojmem. Již z dálky spatříme řadu věží, z nichž vyniká hlavně chrám ruský a kathedrála sv. Mikuláše. Loď míjí žulové zdi pevnosti Suomenlinna, založené 1749 a vystavěné Augustinem Ehrsvárdem. Za války rusko-švédské roku 1808—1809 byla pevnost ostřelována Rusy, kteří pak po dobytí Helsinky na její výstavbě pokračovali. Dnes už její význam, jako pevnosti, úplně upadl. V levo, poně-

kud stranou, leží na malém ostrůvku pavilon finského Yacht-klubu a na břehu naproti je pak návrší s observatořemi uprostřed pěkného parku. Odtud je nádherný pohled na moře a na město. Na vrcholku návrší stojí pomník trosečníků, velice zdařilé to dílo Stigellovo.

Jiné, velice dobré výhlední místo je strážní věž hasičská, přístupná návštěvníkům odpoledne bezplatně. Arciť, pohled na město s věže slouží jen k všeobecné orientaci. Chceme-li si prohlédnouti město lépe, vydejme se odtud k jihu, kolem sv. Jana do parku Kaivopuisto (švédsky Brunnsparken), a pokračujeme pak podél břehu do přístavu Hietalahti (šv. Sandviken), v jehož blízkosti stojí technická vysoká škola. Kolem finské opery přijdeme na boulevardy, na starý hřbitov se dvěma pomníky nad hromadnými hroby finských bílých gardistů a německých vojáků, kteří pod německým generálem von der Goltz-em padli za bolševických nepokojů na jaře 1918. Za nimi stojí starý kostel a pomník Lönnrotův. (Viz úvod a doslov.)

Na severu města ční k nebi vysoká věž národního musea finského, kdež chovány jsou památky lidového umění finského, které, jako u nás, upadá v zapomenutí a lid obstarává si své potřeby raději nákupem, než klopotnou domácí prací.

Hlavní nádraží jest jednou z nejvýznačnějších staveb města, jíž však do dnes schází krytá dvorana, takže příchodem na nástupiště ztrácíme mnoho na velkolepém dojmu, jímž celá budova jinak působí. Naproti nádraží, na východní straně náměstí stojí veliký, přepychový hotel Fennia, na severní je národní divadlo finské, na jehož prknech se provozovaly i české hry ve zdařilém překladu a jemu naproti pak stojí budova Athenea na kraji jižním. Po nezbytné návštěvě uměleckých sbírek Athenea projdeme ulicí Mikaelinkatu na Esplanady. V pravo, zakryto stromy, stojí švédské divadlo, cestou v levo, kolem pomníku Runebergova a kolem kanceláří finského turistického klubu přijdeme k »tulení fontáně« na tržišti. Na Esplanádách bývá v létě dvakrát denně koncert a sice v kavárně Kapellet u fontány a v Operakällaren, na protilehlém konci.

Na tržišti stojí palác presidentský a spolkový dům společnosti »Suomi«. Projdeme-li úzkou uličkou podél kolejí pouliční dráhy, přijdeme na senátní náměstí, jemuž od severu dominuje kathedrála sv. Mikuláše; k západu pak je universita, proti ní budova senátu. Uprostřed náměstí stojí pomník Alexandra II., jediná to památka na Romanovce, kterou Finové po převratu neodstranili a už asi neodstraní. Finové považují cara Alexandra za svého cara. Vždyť on to byl, který dal Finům jazykovou svo-

bodů a národní rovnoprávnost se Švédy, kteří byli až doposud pány v zemi a švédština byla vždy a všade protěžována. Ruská vláda nepřála nikdy finské národní otázce a buditele finské pronásledovala. Teprve neúnavné práci Snellmanově, jemuž ku pomoci stáli vzpomenuť již Lönnrot a docent Castrén, podařilo se, že car Alexandr podepsal manifest, jímž zaručuje se finskému národu úplná svoboda a jazyk finský postaven na roveň švédštině. Jsou proto ve Finsku státní jazyky dva: finský a švédský. Pomník Snellmanův stojí před státní bankou finskou a zajímavé je, že není o něm v žádném průvodci ani zmínky. Inu, německé překlady pořízeny byly většinou podle švédských originálů a opomenutí pomníku tak významného muže zavání hodně schválností. Proti státní bance a pomníku Snellmanovu je starý stavovský dům a vedle státní archiv. Mezi tímto náměstíčkem a náměstím senátním je hlavní pošta.

Pokračujeme-li odtud podél kolejí pouliční dráhy, přijdeme na širokou Uniongatan právě u botanické zahrady. Na severním konci Uniongatan zírá na vás s malého návrší mohutná stavba kostela Sonckova.

Ruský kostel, jehož bílé kupole upoutaly náš zrak hned při příjezdu, stojí na poloostrově východně od tržiště, Kauppatari (šv. Salutorget). Helsinky je největší průmyslové město Finska. Z průmyslových podniků třeba jmenovati cukrovar, pivovar, strojírnou a mostárnu, několik loděnic, doky, továrnu na čokoládu, několik tabákových továren, továrny na nábytek, železniční dílny a mnoho jiné.

Po procházce městem zajistě dobře vytrávíme a pak-liže jsme se ještě vykoupli v moři, buď při projíždce člunem v některém zákoutí tichého ostrova, nebo na některém, k tomu vyhrazeném místě, zatoužíme zajistě po restauraci a pak dobrém noclehu. Skoro všechny hotely mají i své jídelny. Finská kuchyně, jak jsem již v předmluvě řekl, je výborná, a výběr jídel hojný. Z restaurací doporučuji hlavně restaurace družstevní, pod firmou »Elanto«, které jsou rozděleny na dvě třídy, podle způsobu obsluhy. V třídě nižší obsluhuje se host sám, v třídě vyšší je obsluhován podle našeho způsobu. Kouření není dovoleno, platí se jen to, co je napsáno na lístku. Všimněte si dobře vyhlášek, je-li dovoleno dávatí zpropitné. Ve většině restaurací »Elanto« tomu tak není.

Hotely: Kämp, Nora Esplanadgatan 29 — Societetshuset, Brunnsgatan 12 — Fennia (hotel I. řádu) proti hlav. nádraží — Kristliga (křesťanský) hospiz, Bårgatan 17 — Turisti hospiz, Vladimírgatan 19 — a m. j.

Tramwaye mají trati rozděleny podle barev na modrou, žlutou, zelenou, červenou a bílo-zelenou. Jednotné

jízdné 75 peni. — Mimo toho je zvláštní linka na Brändö, s velikými hnědými vozy. Jízdné 3 fmk. Směr jízdy je označen na všech vozech tabulkami, linka Brändö má po stranách vozu velké mosazné nápisy »Brändö«. Kouření je ve vozech zakázáno, jen na lince Brändö jsou kuřácká oddělení. Státi je dovoleno jen na plošinách. Obsazování vozy je dovoleno jen dovozeným počtem. Přespočetný cestující musí vystoupiti.

Drožky a taxi jsou na svých stanovištích u přístavu, u nádraží a ve středu města. Jízdné 5 až 6.50 fmk za jednoduchou jízdu. O okružních jízdách městem informuje se v klubu turistů v Helsinkí.

Banky: Finlandsbank, Nikolajgatan 13 (úřed. hodiny 10—15); Kansallis-Osakepanki, Alexandergatan 42; Unionbanken, Hagasundgatan 8 a m. j.

Československý konsulát: Buleverdinkatu 28. B.

Okolí Helsinkí.

Výletů po souši je do okolí města nemnoho. V parku zvaném Eläintarha, švédsky Djurgården (t. j. zvěřinec) je Alphyddan (t. j. alpská chýše) s dobrou restaurací. S okolních skal je pěkný výhled na město a na moře.

Do »musea pod širým nebem« na ostrově Seurassari lze se dostat buď z části tramway (žlutá linka) a pak pěšky, nebo parníkem z přístavu Hietalahti (šv. Sandviken). Na ostrově jsou vystaveny originály lidových staveb, tak jak byly sem z různých končin země přeneseny, nebo jejich věrné kopie s veškerým lidovým inventářem. Nedaleko musea výborný restaurant. Průvodce museem u vchodu.

Jedna z nejpěknějších partií je výlet parníčkem z přístavu Pohjois satama (šv. Norra hamnen) na ostrov Korkeasaari, švédsky Högholmen, kde je zřízena malá zoologická zahrada. Arciž je velice chudičká, poněvadž tropická zvířena nesnesla by zdejší dlouhé zimy a tak se sbírky zoologické zahrady omezují výlučně na faunu severskou. Nicméně pro pěkný rozhled po zátokách a nesčetných zelených ostrovech může býti výlet sem doporučen.

Ze severního přístavu (Pohjois satama, šv. Norra hamnen) odjíždí denně několik parníčků do vilových čtvrtí podél pobřeží, kde meškají rodiny helsingforské po celé krátké léto. Jednou z takových čtvrtí je vilové město boháčů Kulosaari, šv. Brändö. Parník stojí na konci třídy Alexandrovy (Alexandergatan). Možno jeti také elektrickou drahou z tržiště (Salutorget). Na Brändö veliký přepychový hotel a casino. Při jízdě elektrickou drahou možno navštívit vilovou čtvrť Munkkiniemi, šv. Munksnäs s rozkošnou promenádou.

Z jižního přístavu (Etelä satama, šv. Södra hamnen) možno po krátké jízdě dosáhnouti pevnosti Suomenlinna. Návštěva této jediné historické stavby v Helsinku je zajištěna doporučením hodna. Nesmí se však zapomínati, že byt by i pevnost sama neměla dnes praktického významu, zůstává přeci jen vojenským objektem a je tudíž třeba míti k návštěvě pevnosti povolení velitelství a zachovávat se vždy a všude podle předpisů a pokynů, které se konečně omezují jen na několik zákazů cest. Na ostrově v pevnosti je nejzajímavější válečné museum, pomník zbudovatele pevnosti Ehrensvarða a stará brána s rozpadlým schodištěm, které kdysi sáhalo až k hladině moře, dnes však už končí několik metrů nad hladinou. Moře kolem celého Finska totiž ustupuje a sice místy až o šest metrů za sto let. Po stranách brány jsou v žulové zdi pamětní desky se švédskými nápisy. Cestou k pevnosti mineme vpravo ostrovy Blekholma s budovami finského Yachtklubu a ostrovy Luoto, šv. Klippan, Harakka a Langörn.

Z ostatních výletních míst v okolí Helsinku dlužno vzpomenouti Vanha kaupunki (šv. Gammelstaden) při ústí řeky Vandy, kde stávalo původní město a kde jest dnes vodárna města Helsinku. Dosíci je lze elektrickou drahou (zelená linka). Dále Malm a vilová kolonie Grankulla s léčebným ústavem. Denní pense 50—80 fmk.

Porvoo,

švédsky Borgå, historické městečko, rodiště malíře Edelfelta (1854—1905), domovina slavného finského básníka Runeberga (1804—1877), jedno z nejstarších měst finských, bývalo kdysi důležitým obchodním místem. Ještě dnes možno na březích řeky viděti zbytky hradeb ze středověku. Až do polovice 17. století tvořili většinu obyvatelstva usedlí němečtí obchodníci. V r. 1809, po míru se Švédskem, zasedal v Porvoo první finský sněm, zahájený osobně carem Alexandrem I., který zde také znovu potvrdil práva finská. Tento památný akt se stal 22. března 1809 ve starém gotickém domě, vystaveném v r. 1414. Z nejnovější historie je zajímavé, že zde se utvořil sbor dobrovolníků, kteří činně se zúčastnili bojů proti bolševikům v zimě 1917 a na jaře 1918 a pomohli k osvobození Finska. (Tento dobrovolný sbor trvá do dnes a je vojensky organizován.) Vedle domu je významnou budovou dům Runebergův, kde tento básník žil a zemřel. Dům byl jako památka vykoupen státem. V radnici je umístěno malé historické museum. Na hřbitově je památník Runebergův a pomník Evžena Schaumanse, který zastřelil v senátu ruského generálního guvernéra

a tyrana Bobrikova. Tento atentát nezůstal bez účinku. Po smrti guvernéra se politické poměry ve Finsku přece značně zlepšily.

Hotely: Societetshuset, Vid Salutorget a Hospiz Elim, Biskopsgatan 21.

Spojení s Helsinkí je velice výhodné, takže výlet do Porvoo zabere toliko jeden den času. Nejlépe je vlakem přes Keravu (asi 3 hodiny jízdy). Daleko krásnější je však čtyřhodinová jízda zátokami a archipelem, parníkem »Borgå« nebo »J. L. Runeberg«. Parník přistane uprostřed města. Nádraží je mimo město a je třeba dojetí drožkou. Znamky na drožku u policisty u nádraží.

NĚKTERÉ VDĚČNÉ TURY.

Finský turistický klub vydává ročně seznam tur, z nichž jsem si dovolil zkombinovat podle svých zkušeností několik tur nových, které níže uvádím. Nepouštím se však do podrobností, které se časem mění, nýbrž žádám své čtenáře, aby si k sestavování tur opatřili i jízdní řád »Turisten« (cena 5 fmK), ke kterému se v tomto spisku odvolávám všude, kde se jedná o vlaková spojení. Mimo toho radím každému, aby se po svém příjezdu do Helsinky hlásil v kanceláři klubu (Norra Esplanadgatan 21), kde se mu dostane ochotného poučení.

Zde uvedené tury nejsou ovšem závazné a s jízdním řádem v ruce může si je čilý turista změnit, nebo kombinovat podle svého přání a podle časových i majetkových fondů, které jsou mu k dispozici.

Upozorňuji však, že mnohá tura, která je směrem jedním vděčná a snadná, je směrem opačným mnohdy nemožná. Vinou toho je nevýhodné spojení, jež bylo sděláno s ohledem k proudu turistů, který se ubíral vždy jen tradiční cestou jedním směrem, nebo dokonce žádné spojení, jako je tomu na př. v poříčí řeky Oulu, kde až do dostavění trati Kajaani-Oulu není směrem proti vodě vůbec možno se dostat bez jisté porce nepohodlí.

Popis jednotlivých zajímavých míst uvádím jen tam, kde se nové jméno vyskytuje po prvé a prosím čtenáře, aby při studování tur pilně listoval.

Tura I., jihozápadní pobřeží.

Helsinki — Hanko — Turku — okolí Turku — Maarianhamina — Turku — Uusikaupunki — Raumo — Pori — Tampere — Helsinki.

Z Helsinky do Hanko možno jeti buď parníkem (»Norden«, »Ahkera« a »Torneo«) nebo vlakem (viz »Turisten« trať č. 7 a 10).

Hanko.

Město leží na nejjižnější cípu země na poloostrově, daleko do moře vyběhajícím. Pro zámořský obchod má

význam nemalý, poněvadž i za nejtěžší zimy možno ledoborci udržovati tu dráhu pro lodí leduprostou, zatím co ve většině ostatních přístavů panuje naprostý klid. Kdo se podívá do Finska v zimě, zajisté neopomene pozorovati ledoborce v práci, která skýtá pro diváka mnoho zajímavého a naučí ho znáti, s jakými obtížemi je námořní plavba spojena.

Dne 3. dubna 1918 přistály v Hanko pomocné sbory německé, které pod velením generála von der Glotze porazily bolševické oddíly a pomohly zemi osvoboditi.

Hanko (šv. Hangö) je moderním lázeňským místem, kde se v létě sjede na tisíce hostů nejen z Finska, ale i z cizozemska, aby strávili dovolenou na písčitém břehu mořském.

Pro cizince zajímavý je velkolepý přístav a závod akc. spol. »Granit«, kde se zpracovává finská žula, určena nejen pro domácí spotřebu, ale i pro vývoz. Z vodárenské věže je krásný pohled na město s přístavem, jakož i širou mořskou pláň s velikým majákem na osamělém ostrově. Několik km od přístavu jsou patrný ještě zbytky starých švédských, pevnostních zdí z dob Gustava Värna a Gustava Adolfa Fäste. Léčebný ústav v Hanko vyhovuje všem požadavkům moderní doby.

Hotely: Pension Bellevue, na břehu mořském, Grand hotel, tamtéž. Societetshuset na tržišti (Kådhustorg) a Järnvägshotellet u nádraží. Restaurace mimo v hotelích: Lázeňská restaurace a mnohé laciné jídelny.

Z Hanko do Turku: buď pokračujeme parníkem, přijíždějícím z Helsinky, nebo vlakem (viz »Turisten« trať čís. 7).

Turku,

švédsky Åbo, až do r. 1812 hlavní město finské, kdy, po válce rusko-švédské, se jím stalo Helsinky. Do dnes zůstalo svou velikostí druhým městem po Helsinky a čítá asi 60.000 obyvatelů. Právem nazýváno je město kolébkou finské kultury. Po prvé shledáváme se s jeho jménem v historii r. 1198, kdy bylo obchodním místem, s převážnou německou většinou. Ale již 1249, několik let po první švédské křížácké výpravě proti pohanským Finům, byl v Turku založen první klášter. Největšího rozkvětu doznalo město v 16. století, když syn Gustava Vasy, pozdější král Jan III., sídlil na zdejší zámku. Počátkem 17. stol. dostalo Finsko svůj nejvyšší soud a 1640 universitu, obě v Turku. Velikým požárem r. 1827 bylo zničeno skoro celé město a počet obyvatel jeho činil asi jen 4.300. Obětavostí měšťanů bylo však město brzo opět vystavěno a stará švédská universita, která byla po požáru přenesena do Helsinky, opět otevřena v Turku.

Již z dálky upoutá náš zrak věž starého domu, jehož základní kámen byl položen asi r. 1230 a tvrdí se, že jeho dnešní podoba je zachována od r. 1259. Při ústí řeky Aurajoki leží starý zámek, jehož rok založení není přesně znám, ale soudí se, že se tak stalo v druhé polovině 13. století. Dnes je v něm historické museum. Toto museum, jakož i novější museum umění děkují za své bohaté sbírky zdejším mecenášům. Bývalá švédská universita je nyní proměněna v navigační školu. Z university zachována toliko stará observatoř v pěkném parku na kopci Vartiovuori. Poblíž je sportovní park a biologické museum.

V Porthanově parku je pomník Henrika Gabriela Porthana (zemř. 1804), jenž pro svou práci na poli historie finské je zván »otcem dějin« a počítá se do řad nejzasloužilejších finských buditelů.

Starou universitu v Turku založil Pehr Brahe, který tak uskutečnil plán Gustava Adolfa II. Král Gustav Adolf II. pak nadal universitu týmiž právy, jakých požívala universita v Uppsale. Pomník Brahe-ův stojí v Brahe-ově parku.

Praví se, že první finští křesťané byli křtěni v prameni, který vyvěrá v Kuppisparku.

Město Turku má přes 100 továren, z nichž největší jsou dvě strojírny a loděnice. K nim druží se továrna na motory, tabáková továrna, továrna na nábytek, na vany, sukna a jeden cukrovar. Jako staré obchodní město má i dnes pro celé Finsko veliký význam, protože leďborci umožňují tu, právě jako z Hanko spojení po moři s cizinou i v zimě.

Hotely: Hamburger Börs, Köpmansgatan 6, Hotel Standard, Kristinegatan 9 a Hospiz, Eriksgatan 19.

Tramwayí jsou spojena všechna důležitější místa ve městě s přístavem a s nádražím. Nastupuje a vystupuje se na přední plošině v pravo.

Okolí města.

Za dvě hodiny parníčkem dostaneme se do Naantali, městečka asi s 900 obyvateli. Založeno bylo r. 1443, z kteréžto doby zbyly tu ještě zbytky starého kláštera. Nyní je Naantali lázeňským místem, pověstným svými rašelincovými lázněmi i v cizině. Naproti městu leží vila Kulataranta, letní sídla presidenta republiky.

Elektrickou drahou, nebo i parníčkem možno se podívat do Runsala, dřívějšího loveckého parku, položeného ve fjordech. Nádherná procházka tam může být spojena s prohlídkou zámku, zbude-li nám k tomu čas.

Podobný vděčný výlet je do Kuusisto, šv. Kustö. Odjezd parníčkem denně odpoledne. Doba jízdy asi 2 hodiny. Stará zřícenina zámku a nádherná pobřežní krajina s četnými ostrovy a fjordy.

Cíle jiných pěkných výletů do okolí Turku jsou Kaks-kerta, Pargas, a zbývá-li nám čas, tedy hlavní město souostroví Ahvenanmaa

Maarianhamina,

švédsky Mariehamn, městečko asi s 2.000 obyvateli. Pro svou zdravou polohu uprostřed Botnického zálivu stalo se lázeňským místem, velice hojně navštěvovaným hlavně Švédy. Všechny ostrovy celého archipelu Ahvenanmaa (šv. Åland) jsou porostlé hustým lesem. Mnozí osvěžení nervosním a přepracovaným lidem. Možno pořádati vyjíždky automobilem po »pevném Ålandu«, t. j. po největším z ostrovů, nebo, což je pro nás, vnitrozemce daleko zajímavější, nájemným motorovým člunem mezi ostrovy, zátokami a šérami do rybářských stanic a vesnic. Z těchto výletů je nejpěknější na Lemland a Föglö. Vysoce zajímavý je způsob života zdejšího obyvatelstva, který se naprosto liší od života obyvatel nedaleké pevniny. Domluví se lze s nimi i anglicky a německy, ačkoliv veškeré obyvatelstvo je švédské.

Hotely: Societetshuset a Gästgeverigården, kdež možno získati informace o výletech automobilem a motorovými čluny.

Spojení Turku-Maarianhamina:

Lodí »Mariehamn«, viz »Turisten«, trať č. 66.

Lodí »Delet«, viz »Turisten«, trať č. 67.

Lodí »Åland«, viz »Turisten«, trať č. 66.

Z Turku přes Uusikaupunki (švédsky Nystad) — Raumo — Pori (šv. Björneborg) do Tampere.

Odjezd z Turku buď lodí »Koli« (viz »Turisten«, trať č. 70), nebo lodí »Ahkera« (viz »Turisten«, trať č. 63), nebo lodí »Norden« (viz »Turisten«, č. 64), nebo vlakem (viz »Turisten«, trať č. 6) do Uusikaupunki a pak automobilem do Raumo. Při této variaci se vynechá Pori. Z Raumo, nebo z Pori možno pak pokračovati vlakem podle jízdního řádu, trati č. 15 a 17 do Tampere.

Tampere,

švédsky Tammerfors, na obou březích vodopádu Tammerkoski, vděčí právě tomuto vodopádu za svůj rozkvět i své první místo mezi průmyslovými městy Finska. Mezi 50.000 obyvateli je většina dělníků. Z průmyslových podniků vynikají v každém směru závody textilní, k nimž druží se továrny na boty a jiné kožené zboží, továrny na papír, a pak kovoprůmysl je tu zastoupen nejen továr-

nou na lokomotivy, ale i jinými velkými podniky. Celkem čítá Tampere přes sto průmyslových podniků, a je nazýváno finským Manchestrem.

Pustíme-li se od nádraží k severu, přijdeme k architektonickému dílu Sonckovu, Janskému kostelu. (Architekta Soncka známe již podle jeho díla v Helsinkách. Je jím kostel v Berghäll.) — Obraz nad oltářem Janského kostela je dílo Enkellovo. Po Alexandergatan a Tavastgatan přijdeme k vodopádu Tammerkoski, na jehož břehu stojí budova divadla. Odtud, není-li libo prohlédnouti si některou z továren, pokračujte k severu k městskému sadu s museem Näsilinna. Nejzajímavějším místem pro turistu je však Pyynikki, horský hřbet s rozhlednou, který odděluje od sebe jezera Näsijärvi a Pyhäjärvi. Rozhled s věže je nádherný a láká k výletům po širošířé jezerní pláni.

Hotely: Societeshuset, Hämeenkatu 8 — Centralhotellet, Hämeenkatu 17 — Hospiz Emmaus, Hämeenkatu 1 — Kristillinen Matkustajakoti Betania, Rautatiekatu 24. Hlavní pošta u Kappatori.

Okolí Tampere.

Nedaleko města leží opěvaná Kangasala, kterou možno dosáti drahou asi za půl hodiny. Z nádraží autobusem do turistického hotelu. Kangasala láká pro své okolí k delšímu pobytu. Zalesněné pruhy země mezi četnými jezery, nekonečné lesy, z jejichž temna probleskuje stříbro ozářených jezerních hladin, nebo zlato zrajícího obilí, četné vesničky a selské dvorce, jakož i báječné rozhledy s výšin na nespočetná jezera, to vše skýtá dojmy nezapomenutelné. Nedaleko odtud je ozdravovna Lepokoti. Prastarý kostelíček se starodávnou kazatelnou a s historickými obrazy je jednou z nejzajímavějších pamětihodností krajiny. Odtud asi 3 a půl km leží Keisariharju a dále přes most u Kaivanto navštivte Vehoniemi. Ná-maha krátkého tohoto výletu bude odměněna pěknou vyhlídkou na okolní jezerní krajinu.

Z Kaivanto odjíždí dvakrát týdně parník do Hämeenlinna. Vlakem z Tampere jsme tam za dvě hodiny.

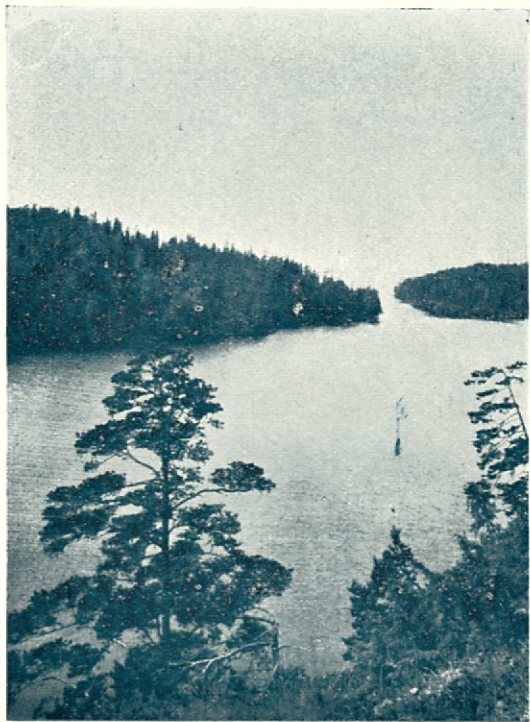
Hämeenlinna, šv. Tavastehus, městečko asi se 7.000 obyvateli má starý zámek, sloužící dnes za vězení. Pěkný park leží za zámkem, jemu naproti pak nádherné sídlo plukovníka Hugo Standerskjölda. S devítipatrové věže je nádherný rozhled po jeho panství, širých lesích a milých jezerech.

Hotely: Kaupungihotelli — Teatterihotelli — Tähti — Aline Ahonen.

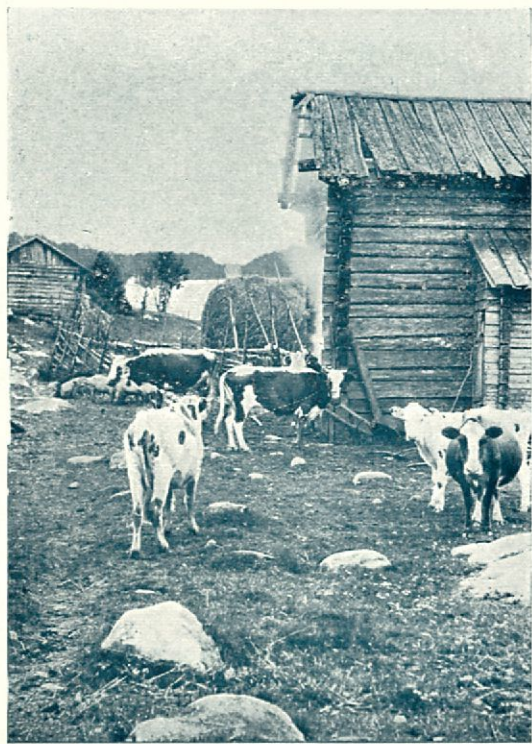
Z Hämeenlinna jsme drahou za 3 hodiny zpět v Helsinkách.

Ladožské jezero.

Zátoka na souostroví Velamo.

Statek v severním Finsku.

Ladožské jezero.

Zátoka na souostroví Velamo.

Statek v severním Finsku.

Kaukola, typická krajina finská.

Půlnoční slunce.

Zimní obrázek z Laponska.

Kaukola, typická krajina finská.

Půlnocní slunce.

Zimní obrázek z Laponska.

Tura II., po jezerech.

Helsinki — Viipuri — Imatra — Savonlinna — Punkaharju — Kuopio — Kajaani — Vaala — Oulu — Tampere — Hämeenlinna — Helsinki.

Jízda z Helsinky do Viipuri může býti podniknuta jak drahou, tak i lodí. Jízda drahou neskýtá žádných zajímavostí, je však daleko rychlejší. V nočních vlacích je pohodlný lůžkový vůz. Jízda parníkem je mnohem zajímavější, ale turista je tu omezen velice časově a parníky jezdí prozatím jen čtyřikrát týdně. Za jízdy zastavuje parník v Lovise, odkud je doporučený výlet na osamělý ostrov uprostřed finské zátoky Suursaari*) s překrásnou přírodou a zajímavým životem rybářů. Další zastávka je v Kotka s nedalekými peřejemi Langinkoski. Celkem trvá jízda parníkem z Helsinky do Viipuri asi 19 hodin.

Viipuri,

švédsky Viborg, město s 45.000 obyvateli, bylo založeno 1293 za křížáckého tažení Švédů proti pohanským Karelům. Vzniklo pod ochranou zámku při ústí jednoho ramene řeky Vuoksen a brzo rozvinulo se v důležité obchodní město. Leží na někdejší rozhraní čtyř národností, totiž německé, švédské, ruské a finské a bylo tedy místem častých politických třeníc. Němci drželi dlouho veškerý obchod pevně v rukou, a ještě dnes jsou tu patrné stopy bývalého panství Hansy. Po válce r. 1710 bylo město zabráno Rusy a teprve po míru 1812 bylo i se svým okolím opětně přivtěleno k Finsku.

Nejstarší část města zachovala již jen málo památek. Vzpomenouti dlužno kulatě věže na tržišti, zbytku to bývalé pevnosti a pak starého zámku, který je již z dálky viditelný svou 50 m vysokou věží. Zámek leží na skalnatém ostrůvku a je s ostatním městem spojen otáčivými mosty. Založil ho r. 1293 švédský maršálek Torgils Knutsson. Po válce se Švédskem byl zanedbán a zpusťl, ale v posledních letech byl zrestaurován, vnitřek celý přestavěn, avšak vnějšek zachoval svou podobu. Utěšený je pohled s věže na město, které vidíme pod sebou jako na dlani a můžeme sledovati jednotlivé fáse jeho vývoje.

Na starých příkopech hradních vznikaly široké Esplanady s pěknými sady. Na obvodu města, kde rostou celé čtvrti postavené ze dřeva, rozkládá se na devadesát

*) Ostrov Suursaari má jednou týdně přímé spojení parníkem s Helsinkami. Informace podá cestovní kancelář, nebo klub turistů v Helsinkách.

továren, z nichž významné jsou továrny na mýdlo, svíčky, zápalky, stroje, kožené zboží a m. j. Na starém radničním náměstí stojí museum a před ním bronzová socha zakladatele zámku viipurského.

Místní odbor finských turistů založil sady na hoře Papula, na jejímž vrcholu je zřízena železná rozhledna, skýtající pěkný pohled nejen na město, ale i daleké moře a šírou krajinu severně od města. Vzdálenost od nádraží viipurského 1 km. Na druhé straně města, asi 2 km daleko rozkládá se krásný, veřejný sad Monrepos. Pro nás Čechy je tu zajímavý obelisk, postavený na počest dvěma finským pánům, kteří za napoleonských válek padli jeden u Ulmu a jeden u Slavkova.

Velice zajímavé místo je nákladiště dřeva Trang-sund, jedno z největších nákladišť pro vývoz dřeva ve Finsku.

Hotely: Hotel Andrea, Kirkkokatu 6 — Societets-huset, Raatihuoneentori — Suomi, Repolankatu 11 — Hospiz, Revonkatu 4.

Z Viipuri k Imatře možno voliti mezi dvěma cestami:

a) Vlakem přes Antreu.

b) Parníkem po kanále Saima. Tato cesta je daleko zajímavější, avšak vyžádá si asi dva dny. Kanál Saima spojuje veliký jezerní systém Saima s finským zálivem. Dlouhý je asi 60 km, z čehož polovička je umělé koryto, spojující řadu malých jezírek. Výškový rozdíl hladin jezera Saima a finské zátoky je 76 m, takže v průplavu bylo nutno zřídit 28 zdymadel. Tím se ovšem jízda kanálem velice zdržuje, ale za to může cestující vystoupiti a nadejiti parníku pěšky až k nejbližšímu zdymadlu. Kdo nechce projeti celým kanálem a pokračovati pak z Lapeeranty parníkem po jezeře přes Vuoksennisku k Imatře, může vystoupiti na jezeře Rättijärvi, na jehož severním konci nachází se přístavní můstek a odtud pokračovati autobusem přímo k Imatře. Příjezd večer.

Imatra,

perla Finska, jedinečný přírodní zjev v Evropě, je peřej, tvořená řekou Vuoksen, která svádí vody jezerního systému Saima do Ladožského jezera. Ze sta jezer a řek spojily se vody v ohromném jezerním systému a razí si nyní cestu spojenými silami. Na jihovýchodním konci jezera opřely se vody o překážky v cestě jim stojící a řítí se korytem, aby brzo na to tvořily první mohutné peřeje Tainionkoski. Pak, jakoby odpočívaly, plynou vody klidně řečištěm širokým přes půl km. Pak se ale břehy náhle sblíží, tvrdé skály jsou nepoddajné a tísní s obou stran spousty vod, které se dmou, syčí a hřmí. Za pe-

kelného hlomozu řítí se tu půl milionu litrů vody vteřinu co vteřinu s výše asi 19 m. Žádné pero nedovede popsat, žádný štětec nedovede reprodukovatí úchvatné divadlo, skýtající se tu užaslému zraku turistovu. Mluví se tu o 140.000 HP, které doposud nezužítkovány uhánějí mezi prahorními skalami. To jest Imatra. Když jsem se chystal na cestu do Finska, tázal jsem se svých přátel, zda je Imatra splavná pro kanoe. A jejich odpověď zněla: »Cesta Imatrou vede přímo na věčnost. Proto byla vyhledávána toliko sebevrahy a vedla doposud vždy, až na jeden případ, který se proto stal historickým, k cíli.« Tady však mohu říci, že onen sebevrah, kterého zachránili z vírů Imatry, má dnes už konkurenta. Právě den před tím, než jsem přišel k Imatře, spadl jeden dělník na stavbě přehrady do peřejí a podařilo se ho vylovit pod peřejemi ještě živého. Může toliko děkovatí náhodě, že vodní proud neudeřil jím o skály, o které se vody tříští. Co by bylo nebožáka čekalo, možno posoudití, prohlédneme-li si roztržštěné a otlučené kmeny, kolující v zátočině pod peřejemi. Praskot lámajících se silných kmenů mísí se příšerně s hukotem a hlomozem valících se spoust vod, až mráz po zádech běhá a kolena se bezděky třesou. Taková je Imatra dnes, taková bude snad ještě napřesrok. Avšak do hlomozu řítících se vod mísí se rány odstřelovaných skal a rachocení jeřábů. Dnem i nocí staví se tu na novém řečišti a na přehradě, která má zadržetí vody, jež ani příroda zadržetí nedovedla, a sílu jejich zužítkovatí pro největší elektrárnu Finska. Imatra bude sdíletí osud mnohých a mnohých vodopádů a peřejí, které jsou už spoutány a slouží člověku.

4 a půl km níže po řece tvoří se jiné peřeje, zvané Vallinkoski. Ačkoliv nelze ani těmto peřejím upřítí mohutnosti, přece tu už nepůsobí ta stísněnost blízkých skalnatých břehů, jako tomu je u Imatry. Naopak, Vallinkoski působí zase svým širokým řečištěm, v němž se vody tříští o četné skály, valí se přes ně, rvou břehy a tříští kmeny stromů. K Vallinkoski jezdí denně několikráte autobus, jehož mohou užítí turisté, nechtějí-li užítí procházky po hezké, rovné silnici, vedoucí stále lesy. Návštěvník Imatry nesmí opomenoutí shlédnoutí Vallinkoski. Náruživý rybář má tu příležitost holdovatí své zálibě, neboť Vallinkoski je velice bohatý na pstruhy a lososy.

Hotely: Grand Hotel Cascade u peřejí, Turisthotel u nádraží, pension Egeberg.

Asi 6 km od Imatry leží sanatorium Rauha (Mír), oblíbené letní sídlo. Pro svou pěknou polohu na břehu jezera Saima je velice vyhledáváno nejen turisty, ale sportovci, kteří v létě tu pěstují všechny druhy vod-

ních sportů, tennis, rybolov, a v zimě jízdu na saních, bruslích a lyžích. Stravu poskytuje výborná restaurace.

Z Imatry do Savonlinny možno opět voliti mezi dvěma možnostmi:

a) Parníkem z Vuoksennisky přes Saima do Savonlinny. (Z Imatry vlakem, nebo pěšky do Vuoksennisky. Vzdálenost 7 km.) Jízda jasnou severskou nocí, časem po nedozírné jezerní pláni, časem mezi ostrovy a ostrůvky je nezapomenutelná. Do Savonlinny přijedeme časně z rána.*)

b) Vlakem zpět do Antrey, kde kde přeseďme, což se opakuje v Elisenvaare. (Zastávky v Antrey užijíne k procházce na most přes Vuoksen. Nádherný pohled na řeku.) Železnice vede krajinou bohatou jezery. Asi hodinu před Savonlinnou přejedeme po přirozeném mostě přes jezero — přes Punkaharju. (Viz dále.)

Savonlinna,

švédsky Nyslot, malé městečko ležící v zátoce mezi jezery Haapavesi a Pihlajavesi, je v létě vyhledávaným lázeňským místem. Savonlinna je také velice důležitým uzlem, poněvadž odtud je přímé spojení na všechny světové strany. K jihu do Viipuri, k severozápadu do Varkaus a Kuopio, na východ přes Antreu do Sortavaly a odtud na sever, a konečně přímo k severu po jezerech do Joensu. Význačnou pamětihodností nejen Savonlinny, ale celého středního Finska je zdejší hrad Olavinlinna (šv. Olofsborg), založený 1475 rytířem Axelem Eriksonem Tottem na skalnatém ostrově uprostřed zátoky. Na znamení zvonce přijede pro turistu přívozník a na přístavním můstku se ho ujme průvodce. Některé sály jsou zrestaurovány, okna chrámová jsou opatřena novými malbami. Malé hradní nádvoří je třírohé, z něhož pak projdeme chodbou pod kostelem na velké hradní nádvoří s baštou Bick. Odtud je pěkný rozhled po krajině. Dalšími chodbami dojdeme na vnější nádvoří s baštou Lillport, spojenou s baštou Vattenport. Kdysi byla pevnost Olavinlinna jednou z nejdůležitějších pevností zdejšího kraje. Dnes ovšem pozbyla svého strategického významu a je toliko historicky a turisticky zajímavou památkou.

Hotely: Hotel Satama a Societetshuset, Kauppatorin varrella (tržiště).

Za Savonlinny odjíždí dvakrát denně parník na Punkaharju. Doba jízdy asi 2 hodiny. Drahou sníží se doba jízdy na polovici.

*) Nezapomeňte zajistiti si kajuty na parniku, nejlépe již před odjezdem z Helsinky v cestovní kanceláři nebo v klubu turistů.

Punkaharju

jest 7 km dlouhý, ale úzký hřbet, zvedající se v nepatrné výši nad hladinou jezera. Po něm vede silnice, odkud je čarokrásný rozhled na obě strany na jezero Puruvesi. Rovnoběžně se silnicí vede železnice, která místy musí obcházeti dalekým obloukem po ostrůvcích, jinde zabírá celou šíři hřbetu Punkaharju a pro silnici jsou zřízeny přívozy. Punkaharju je státní majetek, a jako přírodní park je po Imatře nejvyhledávanějším cílem turistů. Les je velice dobře pěstěn. Místy jsou zachovány ještě zbytky starých opevnění z dob slávy hradu Olavinlinny v Savonlinně.

Hotely: Státní hotel, asi 1 km od nádraží. Parníky přistávají pod hotelem. Dobrý a ne tuze drahý.

Hotel Finlandia v pěkné poloze. V zimě centrum sportovců.

Několik km od hotelu na horském hřbetě Takaharju je sanatoř pro plicní choré.

Ze Savonlinny do Kuopio.

Po návratu z Punkaharju míjíme parníkem Olavinlinnu a přes jezero Haapavesi vstupujeme do 60 km dlouhého jezera Haukivesi.*) Asi za hodinu dosáhne parník kanálu Taipa se dvěma zdýmadly. Než mine loď zdýmadla mohou si cestující při pohodlné procházce prohlédnouti okolní krajinu. Pak přeplujeme jezero Unnukka, mineme proudy Leppävirta, později proplujeme úžinou Konnus a vyjedeme na rozsáhlé jezero Kallavesi. Asi za tři hodiny spatříme výšinu Puijo, na jejímž úpatí leží cíl naší cesty

Kuopio,

město asi s 19.000 obyvatelů. Leží na poloostrově, který vybíhá daleko do jezera Kallavesi, v severní jeho polo-vici. Svým dobrým spojením jak po jezerech, tak i železnicí přímo s Helsinkí, je východiskem vděčných tur k jihu, odkud jsme právě přišli, tak i k severu, kam budeme ještě pokračovati. Po prohlídce pěkného parku Vainölänniemmi vystupme na nedaleké návrší Puijo, které skýtá rozhled daleko po jezerech a lesích. Viditelný okruh s rozhledny je v poloměru asi 50 km. Tisíce jezer září z temnot lesů. Tisíce zelených ostrůvků zrcadlí se v klidných hladinách.

*) Opětne připomínám nutnost zajistiti si kajutu na lodi včas. Parníky jsou malé a bývají hustě obsazeny. Informujte se u klubu turistů v Helsinkí.

Město není tuze staré. Ještě za časů Gustava Vasy bylo toto území ještě neobydlené. Ba i později, když se už Tavastové tady usadili, nemělo město valného významu. Teprve po dokončení železnice Helsinky-Kuopio vykvetlo rychle a stalo se turistickým střediskem. Před žulovým kostelem stojí v parčíku pomník státníka Snellmana, o němž jsme již v Helsinky slyšeli jako o státníku a buditeli finském. Pak je tu pěkná radnice, museum, průmyslová škola a finská státní banka. Přístav je zajímavý z rána, kdy v něm panuje čilý ruch. Z průmyslu je tu zajímavá továrna na nábytek a na cívky.

Hotely: Seurahuone — Hotel Kuopio.

Východně od Kuopio přes jezero Kallavesi leží veliký ostrov Vaajasalo, na němž je postaven ústav pro epileptiky.

Vděčný je výlet do Juvankoski, kde jsou železárny a továrna na papírovinu. Parník odjíždí denně v poledne. Za tři hodiny dosáhneme proudů Karjalankoski. Odtud vede úzkokolejná dráha 4 km dlouhá do Juvankoski. Návrat do Kuopio druhý den z rána. Přenocovati lze v malém, ale dobrém turistickém hotelu.

Z Kuopio do Kajaani pokračujeme drahou přes Isalmi. Isalmi je městečko asi se 2.000 obyvatelů v krajině Savolaks a skýtá málo zajímavého. Odtud lze se podívatí parníkem do lázeňského místa Runni se silnou, železitou vodou (2 hotely) — 5 km severně od Isalmi je památné bojiště z r. 1808 Virpabro, kde svedeny byly krvavé boje mezi ruským a švédským vojskem. Smutnými památníky jsou tu pomníky důstojníků obou armád. Z Isalmi pokračujeme drahou do

Kajaani.

Kajaani (šv. Kajana), malé městečko se 4.000 obyv. leží malebně na břehu divokého proudu řeky Oulu, která zde tvoří přeje Koivokoski a Ämmäkoski. Na ostrůvku prostřed proudů jsou staré zříceniny hradu, založeného 1607 a zničeného Rusy ve válce r. 1716. Na pravém břehu řeky zvedá se horský hřbet Vuokatti s horou Pölyvaara. Na vrchole stojí rozhledna vystavěná turistickým klubem v r. 1887. Kajaani je středisko dehtařů, kteří přivážejí po řece své výrobky z lesů východně odtud a tu je překládají na nové lodi. V dobách nedávno minulých přijímali dehtaři na své lodi i turisty, kteří s nimi sjížděli přeje řeky Oulu. Dnes již tato romantika zanikla, poněvadž přejeji jezdí pětkrát týdně lodi turistického klubu, takže jízda přejeji je nyní nejen pohodlnější, ale i rychlejší (viz níže). Dehtařství je vedle rybolovu jedním z hlavních zaměstnání zdejšího obyvatelstva. Z prů-

myslových podniků v Kajaani dlužno jmenovati továrnu na rybářské nářadí, kožešnictví, dvě veliké pily a celulosku.

Hotely: Turistihotelli — Uusi hotelli — Stadshuset.

Po řece Oulu.

Z Kajaani odjíždí v 7.30 ráno parník Salo II. (ve všední dny mimo středy) do Vaaly. Cesta vede neustále po jezeře Oulujärvi. Zajímavá je nejn širým rozhledem, ale i pozorováním života. Hlavně v létě, kdy se po jezeře plaví nespočetné transporty dříví a táhnou úzké, dlouhé dehtařské lodi, skýtá jízda mnoho pro nás nového. O polednách přistaneme ve Vaale, kde hned u parníku očekávají turistické lodě, aby nás dopravily po řece, místo někdejších lodí dehtařských. Škoda, že turistovi nezbývá času, aby mohl pozorovati život dehtařů, kteří se tu sjíždějí v přístavě a vyčkávají znamení k odjezdu, poněvadž proudy a peřejemi řeky nemohou jeti všechny lodi zároveň. Před nasednutím do turistické lodi neopomeňte požádati kapitána lodi Salo II., aby vám objednal oběd ve Vaala, kamž dorazíte asi po pětihodinové jízdě. Hned po odjezdu z Vaaly uchopí loď první proud, Niskakoski. Je 9 km dlouhý a je ze všech kataraktů řeky Oulu nejsilnější. Jakmile mineme Niskakoski utiší se řeka a na loď je namontován motor, abychom tišinu projeli rychleji. Dříve bývala loď vzata do vleku. Před peřejemi Ahmakoski odloží se motor na břehu a pak sjíždíme rychle po proudu až vjedeme úzkým průlivem mezi břehem a ostrůvkem do tišiny, kde lodi zastaví, cestující vystoupí a užijí občerstvení, které se tu podává. Motorovým člunem Pyhä projedeme pak proudy Ahmakoski a Utakoski, načež opět přesedneme do turistických člunů, které nás proudy Pyhäkoski dopraví do Muhose. Celá cesta proudy skýtá mnoho vzrušení pro turistu, který se poněkud obává o svůj drahocenný život. Divoký proud hučí podél lodi, vlny se tříští o její boky, tu a tam stříkne některá přes vysoký okraj lodi a zmáčí úbor turistky, což se neobejde bez úzkostlivého zavýsknutí postižené dámy k radosti ostatních cestujících. Chvilami se zdá, že se loď musí roztřístiti o břeh, který v zatáčkách míjí loď na dosah ruky. Tehdy člověk skutečně neví, má-li se podílovati divokosti řeky či umění lodivodu. A zatím co nám srdce usedá, lodivod klidně třímá své veslo a hlučí svou lulku. Ohlédneme-li se k němu v okamžiku, který se pro nás zdá kritický a všimneme-li si jeho stoického klidu, mizí všechna nejistota a — bohužel — pro turistu romantika i veškerý dojem, který naň dravá řeka u počátku udělala. Vždyť lodivodové

jsou nejen přísežní a zkušení zřízenci, ale jsou to i otcové rodin a cení si svůj život právě tak jako turista. Můžeme se tedy zcela klidně svěřit jejich umu. Avšak, ačkoliv je pod jejich vedením jízda po řece Oulu zcela bezpečná, musíme se přece podrobiti jejich pokynům. Vždyť voda nemá trámů.

V Muhosi podává se jednoduchý oběd, pozůstávající hlavně z ryb. Po obědě možno pokračovati do města Oulu buď autobusem, takže dostihneme ještě večerní vlak do Helsinky přes Tampere, nebo v 8 hodin večer (v pozdním létě v 7 hodin večer) parníčkem »Lempi« nebo »Laine«, které přistávají před městem u železničního mostu. Příjezd do Oulu asi v 10.30. Doporučuji, aby si turista zajistil z Muhose telefonicky povoz od přistavu do města. Je to sice jen 15 minut, ale těžší zavazadlo se pronese. —

Oulu,

švédsky Uleåborg, leží při ústí řeky Oulu do moře a je to rušným vývozním místem dříví a dehtu. Čítá asi 22.000 obyvatelů. Zde tvoří řeka poslední proudy Merikoski, které můžeme spatřiti se železničního mostu. Při prohlídce města navštívíme Franzéns-Esplanady s bronzovým poprsím básníka F. M. Franzéna. Zde je také dóm a finské lyceum. Zajímavá je návštěva skupiny ostrovů Hupisaaret, kde je zřízen park. Ve vile Ainola je museum. Ostrovy jsou spojeny mosty, takže tvoří jeden celek. Odtud je také pěkný pohled na proudy Merikoski. Spád proudu je 7.7 m a utajená síla odhaduje se asi na 38.000 HP. Část proudu může býti sjížděna loděmi, poněvadž je usplavněn. Tudy sjíždějí dehtařské lodě, příjíždějící z Kajaani. Na požádání vezme nás některý dehtař s sebou. Musíme jim však jíti naproti až do Nokkala, asi 1 a půl km, kde se lodě opět sjíždějí a vyčkávají příhodné chvíle. A máme-li dosti času, navštívme i ostrov Linnansaari s malou hvězdárnou, užívanou námořnickou školou.

Návrat z Oulu 12.05 (ze Seinäjoki spací vůz) nebo v 9 hod. večer přes Tampere do Helsinky. Viz turu I.

Tura III., napříč Karelií.

Helsinki — Viipuri — Imatra — Sortavala — Valamo — Sortavala — Koli — Nurmes — Kajaani — Vaala — Muhos — Oulu — Helsinki (přes Tampere).

Z Helsinky až k Imatře jako v tuře II. Přenocujeme na Imatře. Z Imatry do Sortavaly vlakem. Viz »Turisten«, trať č. 35.

Sortavala neskýtá mnoho zajímavého. Jednodenní pobyt je tu však nutný, protože parníčky na Valamo odjíždějí toliko jednou denně odpoledne. Viz »Turisten«, trať č. 154. Dříve snad mělo město nějaký význam, jako přístav na jezeře Ladožském, dnes však není tu ruchu, poněvadž mezi Ruskem a Finskem jsou nepřekročitelné závory.

Hotel: Societethuset v Karjalankatu 15.

Parníčkem »Sergěj« nebo »Janaslahti« je pravidelné spojení pětkrát týdně se souostrovím Valamo. Velký dopravní parník »Otava« přistane na svých jízdách při ostrově jen tehdy, je-li na palubě více cestujících na Valamo. Informace udělí ochotně předseda místního odboru klubu turistů v Kansallis-Osake-Pankki.

Valamo,

souostroví asi čtyřiceti ostrovů, se starým pravoslavným klášteřem, bylo přivtěleno k Finsku teprve po osvobození Finska z područí ruského. Historie jeho datuje se od konce X. století, kdy byl klášter založen. Největšího rozkvětu doznal v min. stol., kdy igumen Damaskin zavedl racionelní hospodářství a zvelebil domácí průmysl, takže dnes je klášter v každém ohledu soběstačný. Nemůže se ani spoléhat na příliv peněz od věřících. Ve Finsku je pravoslavných málo a z Ruska není poutníků.

Ubytování turistů je velice jednoduché, ale dobré v klášterním hotelu. Místa je dosti, takže spěch a tlačence na chodbách je prostě němrav. Mnich rozděljuje turisty po dvou, po třech do prostranných světniček, kde kavalce, stůl, lavice a kříž jsou jediným nábytkem. Stravovati se může každý v jídelně, která je zařízena jako všechny finské laciné jídelny podle principu »obsluž se sám«. Nikdo ale nenamítá ničeho proti tomu, užije-li turista svých vlastních zásob.

Průvodčích po památkostech ostrovů není viděti. Nenabízejí se, ale čekají na vyzvání. V době větší frekvence stojí ráno před hotelem několik izvoščíků-mnichů. Zajímavá je večerní pobožnost, která zabere celý první večer. Jest to jedna z těch komplikovaných pravoslavných bohoslužeb, která činí dojem divadelního představení bezvadné režie. V šerém chrámu Proměnění Páně, ozářeném paprsky pozdního slunce, v matném světle svící, lesku zlata ikonostanu vznášejí se ke kopuli monotonní recitativy, hlasité modlitby a vůně kadidla. Nespočetně řádových bratří v tmavohnědých a šedých kutnách stojících ve stínu sloupů a podél stěn činí dojem příšerných zjevení. Bez hnutí sledují obřad bohatě ornátovaných kněží před ikonostanem. Jen občas zvedne se kostnatá ruka

některého z nich, aby udělala předepsané tři křížky. To všechno působí nejen na duše věřících, ale zahání i úsměv s tváří skeptika a hosté, bez rozdílu vyznání, sledují s nelíbeným zájmem toto představení dobře vycvičené paměti.

Ostrov Valamo jsou přírodním parkem, kde všechny náboženské stavby a pamětihodnosti tvoří s přírodou jeden ladný celek a nevtráží se svou církevní nádherou. Uprostřed lesa je hřbitov představených kláštera, kteří zde dřímají pod těžkými mramorovými náhrobky. Tu odpočívá i igumen Damaskin v sousedství svých spolu-bratří. Bratři bez šarže leží opodál v prostých hrobech, ale v pohádkovém zákoutí, pod korunami bříz, modřínů a jedlí, které jim šumí svou božskou, od věčnosti stejnou ukolébavku. A kousek dále je hrob a stará poustevna Nikolaje »Mlčelivého«. Byl to poustevník, který po čtyřicet let žil tu na ostrově v ústraní, živil se řepou a po celý ten čas nepromluvil slova. Vypravuje se, že i car Alexandr I. jednou okusil jeho řepy, ale slova z něho nedostal.

Odpoledne odjíždí parníček k jinému ostrovu, kde je zajímavá imitace Božího hrobu. Někteří tvrdí, že náhrobní kámen je původní z Jeruzaléma a trnová koruna na něm prý je z části pravá. Nikdo ale nedovede říci, který proutek v ní je skutečně ten pravý.

Koli.

Ze Sortavaly k severu je výhodné spojení vlakem jen jednou denně. Nutno jeti vlakem již ve 4.45 ráno, příjezd do Vuonismahti 11.12 dopoledne. Odtud ihned motorkou klubu turistů přes jezero ke Koli. Odjíždí-li však cestující ze Sortavaly ve čtvrtek, pak se doporučuje jeti vlakem 2.25 do Joensuu a odtud v pátek 12.30 parníkem »Lieksa«. V pondělí je spojení toto ještě výhodnější. Tímže vlakem jako prve přijedeme do Joensuu v 6.32 večer a pokračujeme v 7 hod. tímže parníkem ke Koli. Doba jízdy asi 6 hodin. Pokoje v jedné z turistických útulen buďtež včas objednány u p. B. Pehrmand. Adresa: Vuonismahti-Koli. Členové klubu turistů v Helsinku mají 10% slevy. Výstup na horu 252 m je pohodlný, zavazadla dopravují se od přístavu do noclehárny saněmi (i v létě).

S vrcholu Koli je krásný rozhled po nespočetných jezerech, které se lesknou do dálky až k obzoru. K západu rozprostírá se mírně zvlněná krajina s vesnicemi a samotami, lesy a jezery, která velice upomíná některé partie naší Šumavy. Hluboké ticho krajiny láká sem mnohé, kdož potřebují odpočinku svým nervům, a o náštěvě pohorí svědčí nespočetně papírů a zbytků po tu-

ristech a výletnicích, které zde pokrývají kde který kout. V létě pak vystupují mnozí kolem půlnoci na vrchol, aby se pokochali čarokrásným východem slunce.

Z Koli vrátíme se motorkou opětně do Vuonislhti, odkudž pokračujeme vlakem buď v poledne, nebo večer do Nurmes. (Viz »Turisten«, trať č. 0.) Nocleh v Societethuset. Z Nurmes do Sotkamo jezdí denně dva autobusy. Ráno v 9.30 a odpoledne ve 2.30. Příjezd do Sotkamo asi za 4—5 hodin. Nocleh u pí. Tikkanen. Kdyby si však cestující nepřál přenocovati v Sotkamo, může pokračovati ihned privátním automobilem do Kajaani. Vzdálenost 140 km, cena pro 4 osoby asi 800 fmk.

Ze Sotkamo odjíždí parník »Vuokatti I« a »Vuokatti II« od pondělka do pátku denně ve 4 a v 7 hodin ráno, v sobotu ještě ve 4 hod. odpo. Příjezd do Kajaani asi za 3 a půl hodiny.

Zbytek tury podle tury čís. II.

(Poznámka: Krajina severně od Koli, přes Nurmes a Sotkamo do Kajaani neskýtá mnoho zajímavostí a zabere mnoho času. Doporučuje se proto jízda z Koli do Joensuu buď vlakem, nebo parníkem a odtud parníkem do Savonlinny. Cesta Savonlinna-Kuopio-Kajaani je popsána v tuře čís. II.)

Tura IV., Laponskem.

*Helsinki — Oulu — Rovaniemi — Ivalo — Pitkäjärvi
— Boris-Gleb — Petsamo a zpět.*

Z Helsinki do Oulu buď přímo vlakem přes Tampere, nebo oklikou podle tury II. a III.

Z Oulu do Rovaniemi vlakem 7.45 ráno, příjezd 8.37 večer. Rovaniemi leží na stoku řek Ounasjoki a Kemijoki. Je to důležitý bod nejen proto, že jest poslední železniční stanicí severu, ale proto, že se tu sbíhají tři silnice, po nichž přivázejí Laponci své výrobky ze severu, východu i západu, aby je tu zpeněžili. V únoru a pak kolem letního slunovratu rozvíjí se v Rovaniemi čilý obchodní ruch. Tehdy sjíždějí se Laponci ze všech končin své nehostinné domoviny, aby tu uplatnili na trhu své výrobky a pořídili nutné nákupy. Tehdy jsou četné zdejší hostince a hotely obsazeny do posledního místa. Ne neprávem nazývá se Rovaniemi Nižním Novgorodem severu. Avšak již za několik dní utuchá ruch a útulné městečko vrací se opět ke svému idylickému klidu. Nedaleko odtud je návrší Ounasvaara, kamž putují ročně zástupy turistů, aby viděli půlnoční slunce, které lze tu pozorovati kolem letního slunovratu.

Z Rovaniemi odjíždí v pondělí, ve středu, ve čtvrtek a v sobotu autobus přes Ivalo do Pitkäjärvi. Odjezd v 9.30 večer, příjezd do Ivalo příští den v 7 hod. večer. Pokračování v jízdě ve středu, pátek a v pondělí v 8 hod. ráno, příjezd do Pitkäjärvi též den ve 3 hod. odpo. (V Ivalo, Virtaniemi, Höyhenjärvi a Boris-Glebu jsou turistické hotely. Členové mají 10% slevy.) Z Pitkäjärvi do Boris-Glebu pokračujeme pak poštovním motorovým člunem. Odjezd ve 4 hod. odpo., příjezd do Boris-Glebu v 1 hod. v noci. (Upozornění: Motorové čluny jezdí toliko třikrát týdně a sice v pondělí, ve středu a v pátek.)

Cesta z Rovaniemi do Boris-Glebu skýtá mnoho zajímavostí a pro nás mnoho nového. S počátku vede cesta lesy, později tundrami a pustinami Laponska. Tam mineme i horu Pyhänturi (při pěkném počasí je dobře ji navštívit). Pak přejedeme vodní předěl mezi botnickým zálivem a Severním ledovým mořem. S výšiny, kudy jede autobus je pěkný rozhled. Přerušíme-li jízdu hned v Ivalo a pokračujeme-li, užijeme napínavé jízdy četnými peřejemi až do Boris-Glebu. Boris-Gleb leží v jižním cípu nádherného fjordu a poskytuje milovníkům rybolovu příležitost hověti jejich zálibě. Z Boris-Glebu můžeme pak pokračovati buď automobilem, nebo, což je daleko lépe, parníkem »Suomi« do Petsamo. Parník odjíždí v úterý a v sobotu v 9 hod. ráno a přijíždí do Petsamo též den v 9 hod. večer. V Petsamo je opětně příležitost k rybolovu a zajímavá je rybářská stanice na poloostrově ve fjordu. Starý ruský klášter Pečenga je jedinou historickou zajímavostí města.

Zbytečné jsou obavy z nepohodlí, ačkoliv na veliký comfort nesmí turista spoléhat. Nicméně turistické hotely dovedou uspokojiti skrovného turistu v každém ohledu. Doporučuje se na cestu vzít s sebou závoj proti dočasnému hmyzu, komárům a ovádům, kteří však nepřenášejí malarii. Hotely pak jsou čisté.

Z Boris-Glebu možno nastoupiti tutéž zpáteční cestu, nebo přes Kirkenes, kolem Severního myslu a přes Lödingen do Narviku a odtud vlakem přes Narvik a Boden ve Švédsku do Haparandy a Torneo. (Norské a švédské visum!) Návrat z Torneo přes Oulu vlakem do Helsinky.

Tyto čtyři uvedené tury postačí úplně k orientaci turistově. Turistický spolek v Helsinky vydává, jak již řečeno, každoročně seznam, kde uvádí na rok 1925 již devět různých tur, které jsou však více méně obměnami a kombinacemi tur uvedených v této knížce. Před odjezdem z Helsinky vyžádejte si od klubu takový seznam a podle něho si sestavte turu, nestačí-li zde uvedené.

NĚKOLIK PRAKTICKÝCH POZNÁMEK PRO TURISTY.

Jen jako doplněk k úvodu a pak pro ty, kdož úvody zásadně nečtou, uvádím zde ještě několik podrobností, týkajících se Finska.

Měna: Finsko má latinský systém. Jednotka měny jest marka (zkratka Fmk) a má 100 penni. Denní kurs je uveřejňován v listech a pohybuje se stále kolem 86 Kč za 100 Fmk.

Bankovky jsou po 5, 10, 20, 50, 100, 500 a 1000 Fmk. Niklové mince jsou po 25 a 50 penni a po 1 Fmk. Měděné mince jsou po 1, 5, a 10 penni.

Pas a celní prohlídka: viz úvod.

Poštovní a telegrafní sazby se mění, jako skoro ve všech zemích po převratu. Za dopisnici je nyní porto 1.20 Fmk a na dopisy 2 Fmk do Československa. Ve vnitrozemí je porto poloviční. Sazba telegrafní je 3.20 Fmk za slovo.

Železnice: Vozy I. třídy jezdí jen na hlavních tratích. Spací vozy I., II. a III. třídy jezdí na tratích: Helsinki—Viipuri, Helsinki—Vaasa, Helsinki—Oulu, Helsinki—Kuopio, Helsinki—Viipuri—Antrea—Joensuu, Helsinki—Kotka a Turku—Viipuri.

Restaurační vozy jsou přístupny cestujícím III. třídy za příplatek 5 Fmk a jezdí na tratích Helsinki—Rajajoki, Helsinki—Seinäjoki a Helsinki—Turku. Při tuře doporučuje se kuponový jízdní lístek na celou trať, na nějž možno cestu podle libosti přerušovati. Doba platnosti řídí se podle délky projížděné trati a podle délky pobytu turistů ve Finsku. Informace podá ochotně cestovní kancelář v Helsinkách, nebo turistická kancelář tamtéž.

Turistická literatura: Na cestu do Finska doporučuji Finnland, Kartbok, sbírku 50 map Finska (cena 75 Fmk), »Turisten«, jízdní řád švédsko-finský, s vysvětlivkami v šesti řečech (cena 5 Fmk), Vorschläge für Sommerreisen in Finland pro běžný rok (zdarma).

Mimo toho vydal turistický spolek v Helsinkí celou řadu švédských průvodců, publikací a letáčků, jichž seznam rád na požádání zašle.

TURISTICKÝ SPOLEK VE FINSKU.

Švédsky nazývá se tento spolek »Turistföreningen i Finland«, finsky »Suomen Matkailijayhdistys«. Členský příspěvek je 25 Fmk ročně, nebo 400 Fmk jednou pro vždy. Bez jakýchkoliv dalších poplatků.

Výhody členské:

a) 10% sleva při používání dopravních prostředků spolkových (na př.: při jízdě lodí peřejemi Oulu, na motorovém člunu Vuonismahti-Koli atd.).

b) 10% slevy při ubytování v turistických útulnách na ostrově Suursaari, na hoře Koli, v Uutela u Vaaly, v Ivalo, ve Virtaniemi, Enare, Boris Glebu a Petsamo.

c) 10% slevy na knihách a publikacích vydaných spolkem, při nákupu v kanceláři spolkové.

d) Každý člen dostane zdarma velmi cennou ročenku, která vychází v řeči švédské nebo finské. Ročenka na rok 1925 pojednává o pobřeží Finska a je prvním dílem bohatě ilustrované série, která po jednotlivých svazcích se bude zabývat popisem celé země.

e) Na přání podá kancelář spolku bezplatně veškeré informace a sestaví tury i rozpočty.

Adresa spolku je: Helsinki, Norra Esplanadgatan 21. Pro Československo zastupuje spolek Jirí Frankenberg, Praha, Národní třída 14 (tel. 43736).

Adresa finského konsulátu v Praze: Lützowova ul. č. 35.

Adresa čsl. konsulátu v Helsinchi: Bulevardinkatu 28. B.

V lednu 1926 byl v Praze založen československo-finský komitét, který ochotně odpoví na všechny dotazy, týkající se Finska, pořádá přednášky o Finsku, půjčuje diapositivy, rozesílá na požádání brožury, jednající o Finsku zdarma, pořádá kursy finštiny, a t. d. Adresa: Praha II., Lützowova č. 35.

NĚCO PRO ESPERANTISTY.

Uvádím adresy delegátů a jejich zástupců Univerzala Esperanto Asocio, jak byly uveřejněny v ročence sdružení z r. 1925. Zkratky: ČD — čefdelegito, D — delegito, VD — vicedelegito, EG — esperantista grupo, EO — esperanto oficejo, Ejo — kunvenejo.

Čefdelegito pro Finsko: Vilho Setälä, Kluuvikatu 7, Helsinki.

Forsa (Häme) D: Juhani Oskari Saarinen, magistra lektoro.

Helsinki (Helsingfors) D: (Vakas). — VD: Arvo Johan Ahti, prokuristo, Mikonkatu 23/14. — EG: »La Polusstelo«. — Ejo: It. Teatterikuja 3. — EG: »Laborista Societo«. — Ejo: Eläintarhantie 1 A ovi 2. — EG: »Studenta Esp. Societo«. — Ejo: Ylioppilastalo (Studenta domo). — EO: Esperanto Instituto de Finlando. — Ejo: Kluuvikatu 7.

Ilmajoki (Pojanluoma) D: Antti Rasku, instruisto.

Humppila (Häme) D: Elias Syrjänen, terkuluristo, Murto.

Joensuu — D: O. Kettunen, kontoristo.

Joutsa (Mikkelinlääni) D: Lauri Johannes, pastro.

Karhula (Helila) D: Paavo Kauppinen, kristalrafínisto. — VD: Edvard Kivisoinen, kristalrafínisto. — EG: Grupo de Kymi, če la delegito. — Ejo: Pastrejo.

Kemi — D: A. Korpelainen, komercisto, Yrjönkatu 46.

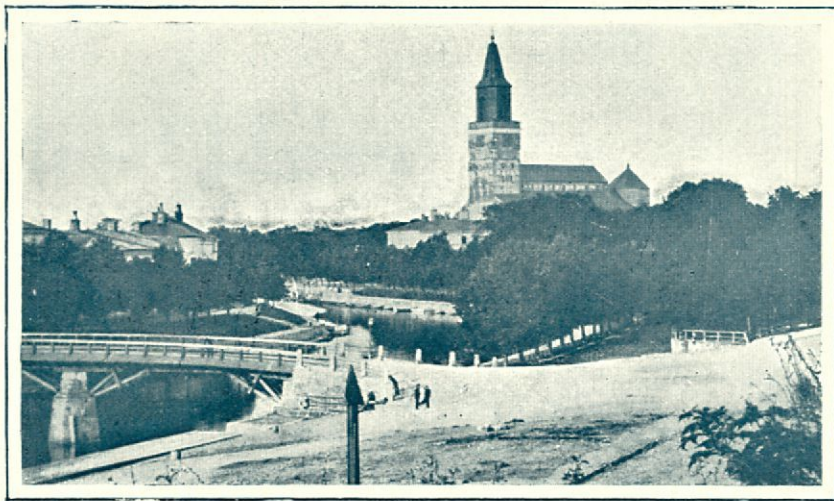
Kokkola — D: Herman Remell, instruisto.

Konnitsa (če lago Kūma) D: Alfo Suomalainen, instruisto, Pyhäjärvi.

Laihia (Ostrobotnio) D: Ilmari Manner, instruisto, Isokylä.

Luopioinen — D: Fino Marta Eilo, instruistino, Ämmätsä.

Kaksalahti (Kojvisto) D: W. J. Rikström, terkuluristo.

Starý dóm v Turku.

Imatra: Grand-Hotel Cascade.

Peřeje Imatra.

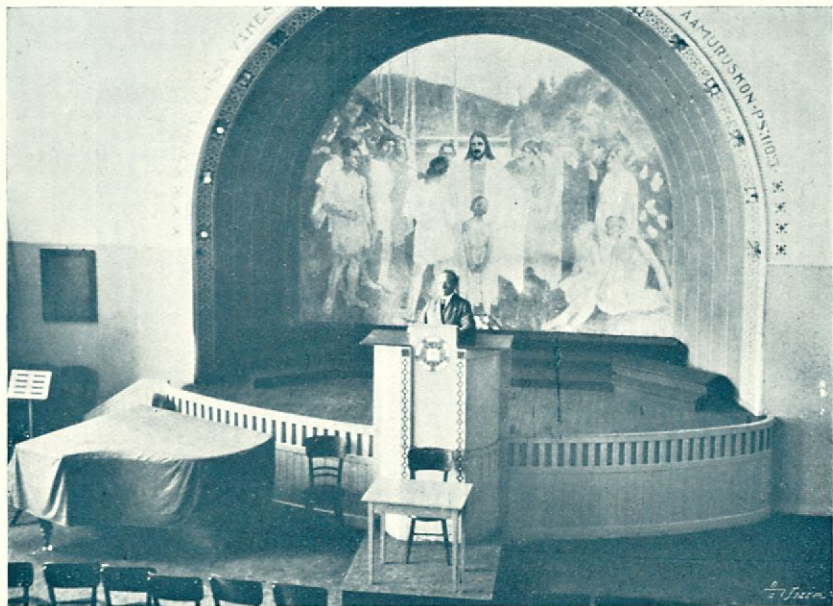
Pod peřejemi rachotí spousty naplavených klád.

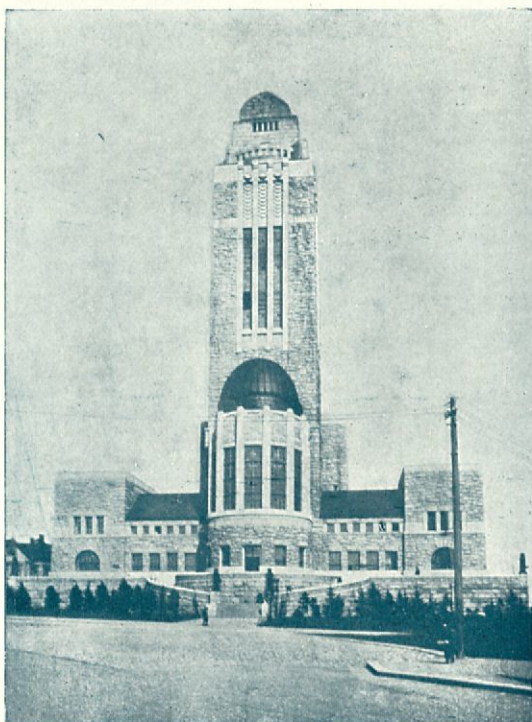
Přírodní park Punkaharju.

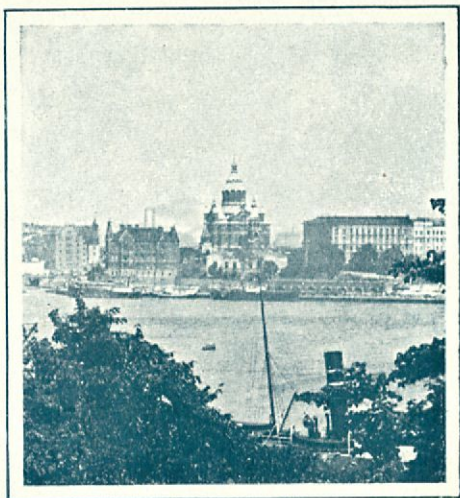
Hrad Olarinlinna v Savonlinně.

Modlitebna v Helsinki.

Sonckin kirkko v Bergö (Helsinki).

Ruský kostel v Helsinku.

Jedna z mořských zátok v Helsinku.

Budova YMCA v Helsinku.

Paimio — D: Nestor Lindholm, masonisto.

Parola (Hämeenlinna) D: Toivo Adrian Lindberg, fervojoficisto.

Pielisjärvi (Kuopio) D: Antii Rätty, instruisto Kelvä.

Rajajoki — D: Mikko Edvard Saukkonen, staciestro.

Raumo (Satakunta) D: (Vakas). — VD: Onni Harpio, bindisto, Naulankatu 19. — EG: »Ep. Klubo«. — Ejo: Kafejo Peltola »Grupo ĉe Porinstruista lernejo«, Seminario.

Seinäjäki — D: Jisakki Ahonen, instruisto, Törnävä.

Sortavala — D: K. Väisänen, prokuristo.

Suolahti — D: Tuomas Vanhala, laboristo, Riihimäen talo.

Tikkurila — D: Lauri Matti Kanervo, Agrikultura Eksperimenta Instituto.

Turku — D: Ilmari Ekström, ingeniero, Kaskenkatu 14. — EG: »Grantejo«. — Ejo: Ĉe la delegito.

Vaasa — D: E. Helminen, librotenisto, Kauppa-uistikkatu 31.

Viipuri — D: Rudolf Bergroth, fervoja oficisto, Maununkatu 11 as. 19. — VD: Kust A. Leino, studento, Sääniö. — EG: Adr.: Kullervonkatu 10. — Ejo: Sveda klasika lico.

A KONEČNĚ KOUSEK HISTORIE.

Jen tak pro úplnost příručky. Aniž bych se zdržoval u doby kamenné, bronzové, železné a nové železné, začnu hned příchodem Finů do země, který se stal asi 400—700 let po Kr. V začátcích historie finské schází úplně veškerá data. Teprve studiem dějin okolních zemí, hlavně Švédska, Ruska a také trochu Dánska, může si člověk ze zmínek o Finsku učiniti představu, byť i dosti nejasnou, co se v té době asi ve Finsku dělo. Při příchodu Finů do země byli na západním pobřeží usazeny patrně švédské kmeny, které však pozvolna splynuly s Finy. Při ústí řeky Aury vznikl již za pohanských dob obchodní přístav (finsky turku). Když se sousední Švédové stali křesťany, počali podnikati křížácké výpravy do jižního Finska, při kterých založili hrad Åbo slott (finsky Turun linna) při ústí řeky Aury. Finové, a hlavně jeden jejich kmen, zvaný Karelové, se křížáckým výpravám bránili a v r. 1187 podnikli dokonce výboj do Švédska, kdež zničili město Sigtuna a zabili arcibiskupa upsalského. Tím časem podnikli i Dánové výpravy do Finska a sice v letech 1191 a 1202.

Prvním známým biskupem ve Finsku byl Angličan Thomas, který chtěl ve Finsku založiti samostatný církevní stát, závislý přímo na papeži. Křesťanství se rozšířilo po celé zemi, ale v r. 1237 vzniklo povstání, při kterém byli křesťané pohany vražděni. Thomas chtěl přes to rozšířiti své panství až k Něvě, byl ale něvským knížetem Alexandrem r. 1240 poražen na hlavu. Těmito neúspěchy ztratil biskup Thomas další odvalu a složil r. 1245 svůj úřad. Jeho nástupce Bero obrátil se pak o pomoc na světskou vládu švédskou.

Křížová výprava švédská r. 1249 založila vlastně teprve švédské panství ve Finsku a od té doby začíná vlastní kolonizace Finska Švédskem. Tehdy byly založeny hrady Hakoistenlinna a Hämeenlinna (šv. Tavastehus). Vzrůst švédské moci ve Finsku vzbudil odpor v sousedním Rusku a něvský Alexandr podnikl do Finska výpravu, při které byl podporován Karelci, ale r. 1293 dobyl švédský maršálek Torgils Knutsson hradu Wibor-

gu, podmanil si Karelíi a obsadil dokonce na krátký čas Kexholm na Ladožském jezeře. Konečně r. 1318 vydali se Rusové na plen do srdce švédského Finska, dobyli Åbo a vypálili nový biskupský hrad Kuusisto. Útoky na Wiborg zůstaly však bez úspěchu. Dne 22. srpna 1323 byl v Nöteborgu uzavřen mír, jímž připadla západní část Karelíe Švédsku, ostatní pak Rusku. Tím byly boje o Finsko skončeny, samostatnost finských kmenů zlomena a Finové se stali ze spojenců poddanými Švédska a malá část Karelíe byla přičleněna ke knížectví novgorodskému.

Klid však nenastal. Různé malé boje a války o panství ve Finsku byly vedeny stále a r. 1473 vypukla velká válka ruská, která trvala s malými přestávkami až do roku 1497. V té době byl vystavěn hrad Olavinlinna k ochraně vnitřního Finska proti nájezdu Rusů. Válka skončila mírem novgorodským r. 1497, po němž zůstaly hranice země nezměněny. Avšak již r. 1504 napadla dánská flota finské pobřeží, spálila hrad Kastelholm a vyplenila strašným způsobem Åbo. Mnoho finských pánů bylo tehdy popraveno a biskup Arvid utonul při útěku do Švédska.

Švédská vláda a katolická moc byly ve Finsku upevněny. Vláda starala se hlavně o udržování hradů a vybírání daní. Držitelé hradů byli Švédové, avšak jejich pomocníky, úředníky a hodnostáři byli lidé domácí. Již r. 1279 osvobodil Magnus Ladulas od daní ony pány, kteří konali službu v panské jízdě, a tak vznikl ve Finsku stav »svobodných pánů«.

Církev podporovala v první řadě vědu a umění. K vyšším úřadům byli připuštěni toliko ti, kdož se mohli vykázt studiem na některé ze zahraničních universit. Tehdy mladí Finové studovali hlavně v Paříži, Praze, Lipsku a Rostocku. Ze škol finských byla tehdy nejvýznačnější katedrální škola v Åbo. Stavby kostelů, nástěnné malby, obrazy svatých a p. patří k nejcennějším památkám středověkého umění. Klášterů bylo tehdy v zemi šest, z nichž klášter náðendalský byl nejbohatší. Ke klášterům se pak družily nemocnice. Ačkoliv se biskupové snažili zvýšiti svou moc, nenabýli nikdy valného vlivu na lid. Zbytky pohanství zůstaly v lidu ještě dlouho a bohové Ukko a Väinämöinen žili v bratrské družnosti s Kristem a Marií.

Měst bylo tehdy ve Finsku šest: Åbo (Turku), Ulisby (Ulvila), Wiborg (Viipuri), Borgå (Porvoo), Raumo (Rauma) a Náðendal (Naatali). Město Helsinki bylo založeno r. 1550 Gustavem Vasou (1523—1654), který povýšil Finsko na vévodství v červnu 1556. Jeho syn Jan zdržoval se ve Finsku a vedl v Åbo okázalý

dvorní život. Když pak se Jan oženil proti vůli svého královského bratra Erika XIV. s Kateřinou Jagelonskou, vyhlásil mu Erik XIV. válku, dobyl Åbo, zajal svého bratra a jeho přívržence popravil.

Za panování krále Jana III. (1568—1592) vypukla nová válka s Ruskem, která trvala až do roku 1595. V této válce se osvědčili finští bojovníci tak, že Jan III. povýšil Finsko r. 1581 na velkovévodství. Po míru 1595 bylo Rusku postoupeno léno Kexholm, ale za to uznáno švédské právo na Estonsko a severní hranice Finska rozšířena až k Severnímu ledovému moři. Po smrti Jana III. vypukla bratrská válka mezi Zikmundem a vévodou Karlem, ve které Karel zvítězil a připravil svým protivníkům v Åbo krvavou lázeň. Karel IX. vládl pak přísně, pořádek v zemi byl obnoven. Staral se o potřeby hlavně nižšího lidu, takže byl nazýván sedláky »dobrým králem«. Založil města Uleåborg (Oulu) a Mustasaari (pozdější Vasa) a k ochraně severního Finska hrad Kaajaani. Vyslal výzkumnou expedici do Laponska a zjednal ve Wiborgu úmluvu s Vasilem Šuským, jíž se tento zavázal odstoupiti léno Kexholmské Švédsku. Avšak teprve jeho nástupce Gustav Adolf II. dobyl tohoto léna na Rusku, čímž byli po dlouhé době spojeni opětně Karelové se svými pokrevními bratry ve Finsku. Po návratu z polního tažení svolal Gustav Adolf do Helsinkí první sněm (22. ledna 1616) a 1623 ustaven byl v Åbo zvláštní soudní dvůr pro Finsko, jehož presidentem a zároveň generálním guvernérem země byl jmenován Nils Bjelke.

V následujících letech byli Finové nuceni bojovati v Polsku, Prusku a r. 1630 následovali svého krále do třicetileté války, ve které se vyznamenali hlavně u Norimberka. Tím byla země velice zeslabena a zotavovala se pak jen pozvolna. Za guvernéra hraběte Pera Brahe nastalo veliké zlepšení poměrů. Zrevidovány a obnoveny byly veřejná správa a daně. Zřízeno bylo poštovníctví a s ním zlepšeny dopravní prostředky. Helsingfors byl přeložen na své nynější místo, a asi deset nových měst bylo založeno. Vydáno nařízení o poplatcích kněžských, ale hlavně povzneseno bylo školství, a první universita v Åbo byla otevřena 15. července 1640. Celá bible byla přeložena do jazyka finského a vydána r. 1642. Reformace byla s počátku na překážku rozvoji škol, které byly v područí církve, ale později stala se zakladatelkou lidové literatury a lidového vzdělání. Agriкола, Juusten, Sorolainen a j. byli význační činitelé církevní, kteří šířili osvětu čistě v duchu reformace. Za

časů reformace studovali mladí Finové hlavně ve Wittenbergu a v Uppsale a založením akademie v Åbo byla jim teprve dána příležitost, aby si osvojili vědomosti nutné k zastávání úřadů kněžských i světských. Akademie v Åbo volila šťastně za první učitele významné muže, jako byli Terserus, Petraeus, Vexionius, Stjernhök, a tehdy začíná pro kulturní dějiny země nová epocha. Naproti tomu však všechny tyto pokroky byly velice nepříznivé národnostním snahám Finů. Vzdělané třídy se pošvédštily a finština byla posléze toliko řečí užívanou v kostele.

Za vlády Karla Gustava X. (1654—1660) napadl car Alexej opět Finsko, aby dobyl zpět léno kexholmské a oblehl dokonce hrad Kajaani. Byl podporován pravoslavným obyvatelstvem, které se po míru, jímž hranice zůstaly nezměněny, odstěhovalo do Ruska a bylo nahrazeno obyvatelstvem evangelickým.

Za Karla XI. nastala poměrně klidná doba, za které by byla země dospěla k rozkvětu, kdyby nebyla stížena za posledních let jeho panování velikou neúrodou, a s ní spojeným hladem, a četnými nemocemi, jímž podlehl velká část obyvatelstva. K tomu vypukla nová válka (1700), za níž vtáhli Rusové s velikou mocí do Finska, oblehli Wiborg, obsadili Helsingfors, vyplnili a zničili Borgå a 24. února 1716 vyhodili do povětří hrad Kajaani. Král Karel XII. neměl dosti sil, aby čelil Rusům a když se pak v zemi rozmohl mor, byl nucen Karel XII. uzavřít mír, jímž odstoupil velkou část země Rusku. Počet obyvatelstva ve Finsku klesl na 275.000. Tady počíná konec panství švédského ve Finsku. Brzo vypukla nová válka s Ruskem (1741—1743), ve které kapitulovala švédská armáda u Helsinky 24. srpna 1742 a carevna Alžběta vydala k Finům manifest, jímž je vyzývala, aby se odtrhli od Švédska a utvořili samostatný stát pod ochranou Ruska. Po míru v Åbo byla část Finska navrácena Švédsku, ale města Fredriksmahn, Villmanstrand a Nyslott byly přivtěleny k Rusku.

Pak následovala krátká doba klidu, byť i ne naprostého, za které se vláda snažila povznést zemi alespoň hospodářsky. Nová města byla založena (Tammerfors, Kuopio, Kaskö), jiná nadána výsadami, a založena první válečná škola. Avšak lid, který zatoužil již jednou po národní samostatnosti, nebyl spokojen a když Gustav III. se znovu zapletl do války s Ruskem (1788 až 1790), stalo se jeho postavení v zemi povážlivým a musil se uchýlit do Švédska. Válka skončila se 14. srpna 1790 mírem ve Värälä, kterou však nenastaly na hranicích země žádné změny.

Posledním švédským panovníkem ve Finsku byl Gustav Adolf IV., tvrdošíjný protivník Napoleonův. S počátku se sice zdálo, že v zemi nastane toužený klid, když král Gustav Adolf IV. počal podporovati vědu, umění i obchod. Na počátku jeho vlády byla založena zemědělská společnost a s ní první banka a počato se stavbou nové universitní budovy. Literární a vědecké snahy byly v těch letech velice čilé. Od r. 1771 počaly vycházeti první noviny (švédské), o čtyři roky později založil farář Anders Lizelius podobný list finský, který však za rok zanikl. Roku 1808 překročila však ruská vojska hranice a válka, která se začala úspěšně pro Švédy, skončila pro ně smutně, když finské a švédské vojsko bylo zatačeno až daleko na sever. 25. března 1809 vzdala se tato armáda přesile a mírem 17. září 1809 postoupilo Švédsko celé Finsko i se souostrovím Ålandským Rusku. Již za války bylo patrné, že Finsko nezůstane švédským a proto lidé nepřechali a úředníci zůstali na svých místech a podrobili se nové vrchnosti. Ruské velení pak zakázalo jakékoliv násilnosti na obyvatelstvu a slíbilo náhradu za způsobené škody. Jen město Vasa bylo vypáleno pro podezření, že bylo nápomocno švédským vojskům. Ještě za války zrušil car některá drobná cla, odpustil nedoplatky daní a zásobil zemi obilím a solí, které byly prodávány za stanovené ceny. Avšak o příštím politickém postavení Finska nebylo nikterak rozhodnuto. Car sice pozval do Åbo zástupce lidu, ale hned na to prohlásil, že přivtělil Finsko na věčné časy k říši ruské. Nicméně svolal znovu na červen 1808 finské stavy do Petrohradu, aby přednesly žádosti o potřebách země. V březnu 1809 svolán byl sněm do Borgå, na němž byla dosazena státní rada finská, která byla později pojmenována carským senátem pro Finsko. Nejvyšší hlavou státní byl již v prosinci 1808 jmenován generální guvernér Göran Magnus Sprengtporten. Touto změnou ve veřejné správě bylo nutno zříditi nové centrální úřady. Části Finska, které již dříve byly pod panstvím ruským, byly znovu přivtěleny mateřské zemi a podřízené novým finským úřadům. R. 1812 bylo město Helsinky povýšeno na hlavní město Finska a r. 1819 zasedal tam již senát.

Za vlády cara Mikuláše I. dostala se k veslu reakce. Zavedena přísná censura a zakázáno tisknouti finské noviny a knihy. Senát nebyl svolán, komise pro finské záležitosti v Petrohradě byla rozpuštěna. Nicméně národní myšlenka finská se nedala již zahladit. Eliáš Lönnrot uveřejnil poklady finské lidové poesie, J. W. Snellman započal svou literární činnost, J. L. Runeberg psal v ní

stenecké básně, M. A. Castrén pracoval pilně na polí jazykozpytu atd., atd. Vláda ruská, která viděla v národních snahách finských nebezpečí odtrhnutí se Finska od Ruska, pronásledovala krutě všechny pokusy o pozvednutí jazyka finského na jazyk literární. Teprve po smrti cara Mikuláše I. a po míru pařížském (30. března 1856) povolilo toto jho a při své návštěvě ve Finsku 30. července 1863 podepsal Alexandr II. manifest, jímž zaručuje finštině všechna práva a staví ji na roveň jazyku doposud užívanému, švédštině. (Viz také stať Helsinki.) 15. září 1863 svolán byl opětně sněm, který byl zahájen carem Alexandrem osobně. Od té doby zaznamenává země veliký rozkvět. Obecné školy byly zakládány, započaté železnice rozšiřovány, pokračováno v regulaci řek, vydán nový církevní zákon, jímž předány církevní záležitosti církevnímu sboru a školy od církve odděleny. Mnohé finské školy byly založeny a vydržovány ze soukromých fondů, poněvadž jazyková otázka byla ještě stále bolavým místem země i vlády. Za Alexandra III. však byly i tyto školy převzaty do správy státní. Nový trestní zákoník byl vydán, ale protože místy odporoval trestnímu zákoníku ruskému, byl společnou komisí rusko-finskou prohlédnut a teprve 21. dubna 1894 potvrzen a uveřejněn. Z toho je patrné, že Rusko zasahovalo přímo do vnitřních záležitostí finských. Proto byla stálá nespokojenost v zemi, která byla poněkud uklidněna teprve prohlášením cara, že nechce a nebude měniti ničeho na právech a výsadách země, které již byly jím, nebo jeho předchůdci schváleny. První léta vlády cara Mikuláše II. začala rovněž klidně. Ale 1898 počaly se u vlády ruské jevit snahy porušiti zemi stále víc a více. Místo generálního guvernéra nebylo až do podzímku 1898 obsazeno, načež byl jmenován správcem země generál Bobrikov. Práva senátu byla omezena a vojenské záležitosti finské byly podřízeny přímo ruskému ministerstvu války. Věci konečně došly tak daleko, že car nepřijal deputaci finských stavů, ani tak zv. Velkou deputaci, která měla caru předložiti Adresu, podepsanou 592.931 měšťanem. Později byla omezena svoboda tisku, jakož i právo spolčovací, úřady i místo guvernéra byly obsazovány výhradně Rusy. 2. dubna 1903 dostal guvernéř moc vypovídati nepohodlné osoby do ciziny.

Po atentátu na generálního guvernéra Bobrikova, který byl zastřelen Evženem Schaumanem (viz také stať Porvoo), nastala jakási změna k lepšímu v politických poměrech. Avšak teprve jenerální stávkou 1905 dosáhlo se pronikavých změn. Car zrušil mnohá z nařízení, která omezovala svobodu a již v prosinci sešly se poznovu stavy k jednání o novém státním zřízení. První

nové volby byly na jaře 1907, ale sněm byl několikrát uprostřed práce rozpuštěn, poněvadž projevoval nespokojenost a ostře kritisoval opatření ruské vlády. 2. června 1908 bylo vydáno nařízení, podle něhož všechna usnesení sněmu musí býti předložena dříve ruské ministerské radě, než budou podána caru k schválení. Roku 1912 byl vydán pro Finsko zákon, podle něhož nabývají všichni přistěhovalí Rusové, i ti, kteří nejsou příslušníky Finska, stejná práva v zemi, jako místní obyvatelé. Když se finští úředníci zdráhali provádět tento zákon, byli po-
hnáni před ruské soudy a uvězněni.

Ani při vypuknutí války 1914 nenastaly ve vnitřních poměrech Finska žádné změny. Teprve, když v Rusku vypukla revoluce, byla všechna opatření vládní zrušena a nová vláda ruská slíbila Finsku úplnou samostatnost. Generální guvernér Seyn byl zajat a odvečen do Petrohradu. Když pak nabyli bolševici v Rusku moci, prohlásilo se Finsko samostatným státem a bylo vládou rad jako takový uznáno. Nicméně, ruská vojska nechtěla zemi opustiti, nýbrž počala si počínat nevázaně, v čemž byla podporována rudými gardami domácími. Na sněmu otevírala se mezi socialisty a měšťanskými stranami stále větší a větší propast. Konečně socialisté vyhlásili generální stávkou, při které došlo k mnohému krveprolití. Koncem ledna 1918 strhli pak socialisté úplně moc na svou stranu. Sněm přerušil svou práci, senát se rozešel, a na jeho místo nastoupili lidoví komisaři. Vláda se uchýlila do Vasy, kdežto jižní část Finska zůstala v moci »rudých«. Zatím sestavil generál Karel Gustav Mannerheim v největším spěchu jakous, takous armádu, se kterou vytáhl proti finským bolševikům, podporovaným vydatně vládou ruskou. S nevalnými silami nebylo však veliké naděje na vítězství, ačkoliv boje svedené končily většinou šťastně pro vládní armádu. Domácí válka byla by trvala dlouho a byla by vedla jen ke zrušení země. Proto vyžádala si vláda pomoc z Německa, kde již za války bojovalo mnoho Finů po boku Němců proti Rusku. Počátkem dubna 1918 přistál v Hanko německý generál hrabě R. von der Goltz, dobyl 13. dubna Helsinky a rudou armádu rozprášíl. 29. dubna obsadil pak Mannerheim, Viipuri. Tím byla skončena krátká, ale krvavá válka, která si vyžádala na statcích i lidských životech daleko více obětí, než celá válka světová.

Sněm sešel se opět k práci. Pehr Evind Svinhufvud, jenž byl za vlády Mikuláše II., deportován do Sibíře, jmenován byl správcem země. V září 1919 byl hesenský princ Bedřich Karel zvolen za krále finského, odmítl však přijati královskou korunu. V březnu 1919 byly volby do sněmu, ve kterých obdrželi měšťanské

strany 120, sociální demokraté 80 mandátů. Změněné politické poměry, jakož i návrat socialistů do sněmu zajistily republikánům většinu a 17. července 1919 přijalo Finsko republikánskou vládní formu, v jejíž čelo je volen prezident na dobu šesti let. Prvním prezidentem byl zvolen 25. července 1919 prof. Kaarlo Juho Ståhlberg, jenž se hned ujal svého úřadu.

Nynějším prezidentem je Lauri Relander, zvolený 17. února 1925. Lauri Relander narodil se 1883 a byl až do své volby za presidenta guvernérem provincie viipurské.

(Všechna historická data v této knížce jsou převzata z knihy *Finland im Anfang des XX. Jahrhunderts*, vydané ministerstvem zahraničních záležitostí v Helsinkách r. 1919, na kterou odkazují čtenáře, jenž by se chtěl věnovati podrobnějšímu studiu země.)

SLOVÍČKO POSLEDNÍ.

V zemi jako je Finsko, která se turisticky teprve rozvíjí, nalezne turista rok co rok podstatné změny. Možná, že již za dva roky, nebude tak mnohé v této knížce pravda. Proto prosím všechny turisty dobré vůle, aby se mnou nebo s čs.-finským komitétem v Praze sdělili každý případ, o kterém se domnívají, že by mohl býti zajímavý a měl by býti v event. novém vydání této knížky uveden. Tyto doplňky a změny budou uveřejněny se jménem autorovým a patřičně honorovány.

Šťastnou cestu a dobrý vítr!

I. F.

REJSTŘÍK.

- Åbo (viz Turku)
 Ahvenanmaa 31
 Åland 31
 Alexandr II. 23, 55
 Åmmäkoski 20, 38
 Analfabeti 11
 »Ariadne« 15
 Autobusy 18, 34, 43, 44
 Bolševické povstání 56
 Borgå (viz Porvoo)
 Boris Gleb 44, 47
 Brändö 25
 Castrén M. A., doc. 24, 54
 Celní prohlídka 15
 Československo-finský
 komitét 47
 Esperanto 48
 Hämeenlinna 32, 50
 Hangö (viz Hanko)
 Hanko 28
 Haparanda 44
 Helsingfors (viz Helsinki)
 Helsinki 8, 11, 17, 22, 48, 51
 Historie 50
 Hlášení, povinnost 16
 Hudební skladatelé 10
 Imatra 34
 Ivalo 44, 47
 Jazykové poměry 9
 Joensuu 43, 48
 Kajaani 8, 28, 38
 Kajana (viz Kajaani)
 Kangasala 32
 Koli 42, 47
 Konsuláty 47
 Kuopio 37, 53
 Kustö (viz Kuusisto)

- Kuusisto 31, 51
 Ladožské jezero 41
 Literatura finská 9
 Literatura turistická 46
 Lönnrot E. 10, 24, 54
 Maarianhamina 31
 Mariehamn 31
 Matkailijayhdistys Suomen
 (viz turistický spolek)
 Měna 45
 Monrepos 34
 Muhos 40
 Naantali 30
 Nädendal (viz Naantali)
 Nurmes 43
 Nyslöt (viz Savonlinna)
 Olavinlinna 36
 Olofsborg (viz Olavinlinna)
 Oulu (město) 40, 43, 52
 Oulu (řeka) 28, 39
 Oulujärvi (v. Oulu, řeka)
 Papula 34
 Petsamo 44, 47
 Pitkäljärvi 44
 Podnebí 6, 7, 12
 Porthan H. G. 30
 Porvoo 26, 51, 53, 54
 Poštovní sazby 45
 Prohibice 6
 Průmysl 6, 12
 Puijo 37
 Půlnoční slunce 6, 43
 Punkaharju 36, 37
 Relander L. 57
 Rovaniemi 43
 »Rügen« 15
 Runeberg J. L. 10, 23, 26

Saima, jezera 34, 36, 37
Saima, kanál 34
Savonlinna 36, 37
Schaumans 26, 55
Snellman 24, 54
Sordavala (viz Sortavala)
Sortavala 8, 41, 42, 49
Sotkamo 43
Statistika 11
Ståhlberg K. J. 57
Strava 18, 24
Suomenlinna 22, 26
Suursaari 33, 47
Sveaborg (v. Suomenlinna)
Tammerfors (viz Tampere)
Tampere 11, 31, 53
Tavastehus 32, 50

Tornio 44
Turist. spolek 28, 32, 41, 42, 47
Turistföreningen (viz
turist. spolek)
Turku 11, 29, 49, 50, 51, 52,
54
Uleåborg (viz Oulu, město)
University 11, 30, 52
Valamo 41
Vallinkoski 35
Viborg (viz Viipuri)
Viipuri 9, 11, 33, 49, 51
Vojsko 13
Vuonismahti 42
Wiborg (viz Viipuri)
Zvířena 6
Železnice 7, 13, 45

OBSAH.

	Str.
Místo úvodu	5
Finsko, několik hlavních údajů statistických . .	11
Kudy do Finska?	14
Zemí tisíce jezer	17
Význačná a turisticky zajímavá místa Finska:	
A) Helsinky a okolí	22
B) Někteří vděčné tury	28
Několik praktických poznámek pro turisty . .	45
Turistický spolek ve Finsku	47
Něco pro Esperantisty	48
A konečně kousek historie	50
Slovíčko poslední	58
Rejstřík	59

PROJEKT BRDSKÉ STŘELNICE

přinesl jedno veliké plus: upozornil nejširší kruhy *na krásu, bohatství a význam brdských lesů* především pro hlavní město Prahu. Nejrozsáhlejší komplex lesů, nikoli hájů či lesíků velkoměstské periferie, ale skutečných hvozdů, plných ozdravujících silic, jako plných dalekých a úchvatných rozhledů, rozkošných zákoutí, dumavých ruin i stříbřitých jezírek, protnutých dobrými silnicemi, jež umožňují právě tak pohodlný pochod ozónu plnou nádhrou jako rychlou projížďku nekonečným bohatstvím lesním, přináší neméně krásy očím a duši než zdraví a síly obyvatelům velkoměsta a jejich zesláblým nervům.

»Z všech hor, co jsem jich zřel, mám nejraději Brdy —« zpívá ve »Spadalém listí« básník Klášterský a my rozumíme této lásce. Pro vězně kamenného moře pražského znamenají dnes Brdy *nejbližší hory, nejblíže hvozd a »plíce« Velké Prahy, její velikolepý národní park . . .*

Náš sborník

BRDY, JEJICH KRÁSY, POKLADY A VÝZNAM,

znamená nejen *monografii Brd* po všech stránkách, ale i *turistickou příručku*, vedle hrsti belletrie protkané nadto *řadou krásných fotografických snímků*, ať jest to pohled s Chocholaté skály či zadumavý Valdek, do černých hvozdů dýmající milíř či pohled do bujné květeny brdských pasek, strání i strží, především pak krásná jezírka lesní s dvojicí velikých rybníků padrtských v čele . . .

SVATOJANSKÉ PROUDY

A

POSÁZAVSKÁ STEZKA

PÉČÍ KLUBU ČS. TURISTŮ.

Sborníčkem, pečlivě redigovaným od Dra Zdeňka Tlamicha a bohatě vypraveným, s orig. obrázkem na obálce (Šeradovské chaloupky na Moráně), s množstvím obrazových příloh na křídovém papíře i map a plánek (s létadla), jmenovitě též nových zdymadel a přehrady štěchovické, dostává se do rukou české veřejnosti dlouho očekávaná monografie dvou zajímavých a krásných krajů naší vlasti, Praze nejbližších. Řada povolaných znalců i spisovatelů-belletristů, v níž nechybí ani Čmeli ani Milena a v níž se čtou vedle jména redaktorova na Vltavě slavná jména E. Chalupný, K. Hromas, F. Sekanina, J. Frankenberger a j., vypořádává se po všech stránkách, dopodrobna, nikoli však na úkor poutavosti, s oběma nejatraktivnějšími body pražského okolí. Zvláště »proudy«, slavné proudy štěchovické, jsou v popředí zájmu, dnes v důsledku »bílého uhlí vltavského«, i technických. Však i národní hospodář rád sáhne po úhledné knize, jež objímá kraj dosud zanedbaný, však s velikou budoucností a dokonce i kulturní historik nalezne tu nejednu zajímavost. Především však turistům, a to nejen pozemním, ale i vodním, veslařům a canoistům, právě jako skautům i trampům stane se tato poučná i veselá kniha stejně nezbytnou jako milou příručkou, jež povede je bezpečně i poutavě podle Vltavy až k Cholínu, podle Sázavy pak od ústí zpět přes lesy Požárské až ke Kamenici. Kraje, s nimiž příručka seznamuje, budí právem pozornost i podnikatelů, především staveb rodinných, vzhledem k čistotě vzduchu a vzácným krajinným půvabům. Všichni tito interesenti, nejen ti, kdož cestují parníkem, vlakem, cyklisté, automobilisté, veslaři atd., budou nuceni sáhnouti po této krásné knize a neodloží jí bez uspokojení.

NOVINKA!

NOVINKA!

Jar. Maria: ITALIE,

úplná cestovní příručka, první toho druhu u nás. Obsahuje popis italských krajů, měst míst, zřícenin, studuje národní povahu italského člověka a podává vývoj italského výtvarnictví od dob klasických až do baroku. Má praktické poznámky pro každého turistu, vzorce třínedělních cest, severní, střední, jižní Itálii, čtyřnedělní cestu celou zemí s udáním příjezdů a odjezdů vlaků a přibližně správným rozpočtem. Kniha provádí cestovatele všemi městy, kde jsou umělecké předměty, má ceník hotelů z poslední doby, slovníček, rýsuje konečně lázeňská města a místa italského přímorí, severní jezera, jsou k ní připojeny půdorysy větších měst, mapa celé země a jest příručka úplně způsobilá, aby i začátečník podle ní samostatně mohl cestovati.

Obsahuje 8 map a plánů měst.

Čítá přes 400 stran.

Cena Kč 36.— váz.

Podrobná mapa okolí pražského.

Měřítko 1 : 75.000.

(4 listy à 9.— Kč, podle, à 15.— Kč.

Obsah: Berounsko, Brandýsko, Kladensko, Posázaví.

ŠUMAVA.

Generální mapa značených cest turistických českých a bavorských.

Měřítko 1 : 200.000.

Cena Kč 13.—.

MAPA ŠUMAVY.

(ŽELEZNORUDSKO. — KRÁLOVSKÝ HVOZD.)

Měřítko 1 : 50.000.

Cena Kč 8.—.

Mapa okolí pražského.

Kreslil JAN SRP.

S přílohou:

Polodenní a celodenní výlety po okolí pražském.

Cena Kč 6.—.

Veškerou turistickou a cestovní literaturu má na skladě:
KNIHKUPECTVÍ NAKLADATEL DRUŽSTVA MAJE,
čes. akc. spol., PRAHA I., Perlová ul. č. 9.

„K BALTU“.

Knížka Dr. J. S. Procházky »K Baltu« vzala si za úkol poskytnouti těm, kteří od nás chtějí navštívit oblíbená lázeňská neb turistická místa na Baltu, průvodce v rouše českém, který by je upozornil na vše, čeho k návštěvě Baltu třeba vědět, ať turistovi, ať lázeňskému hostu. Knížka obsahuje poznámky o kraji a přírodě, o řeči domácího obyvatelstva, důkladnou kapitolu o plavectví a rybářství, spoje lodní a železniční, seznam hotelů ve všech větších městech, úplný seznam lázní, praktické pokyny pro pobyt v lázních i stručné vylíčení všech turisticky zajímavých a pamětihodných míst německého pobřeží Baltu. Před válkou byly baltické lázně od nás četně navštěvovány a byly lázně, kde jsme se každoročně mohli setkat s vynikajícími osobami českého veřejného života (zemř. ministr Pacák, red. Anýž a j.) a také v prvních letech poválečných byl Balt našimi hosty hojně vyhledáván. — Dnes, kdy kruhy interesované na německém cizineckém ruchu provedly snížení cen, bude Balt i pro naše publikum tím, čím býval — místem příjemného pobytu a osvěžení.

Kč 15.—.